

Inventaris materialen psychofarmaca

Colofon

Redactie & lay-out: VAD

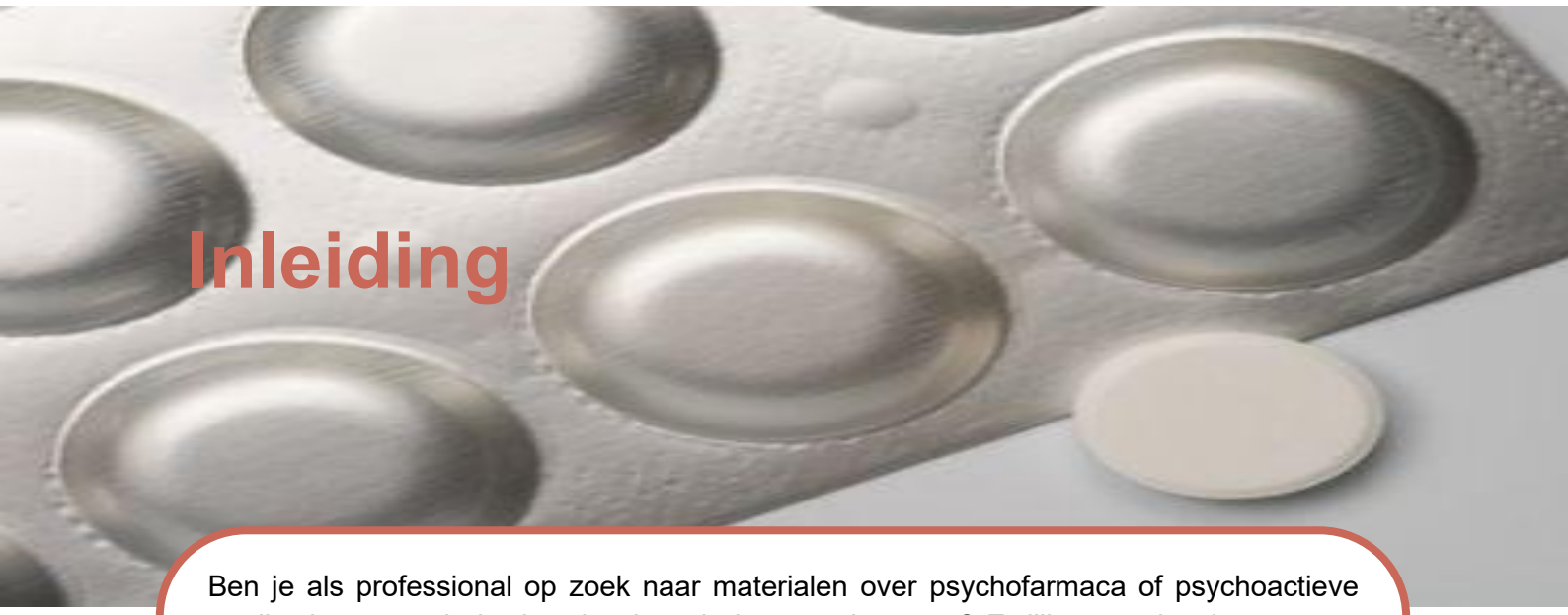
Foto: Shutterstock

Dr. Hendrik Peuskens, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

© 2026

VAD, Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
T 02 423 03 33 | vad@vad.be | www.vad.be | Ondernemingsnummer: 0424.327.587 | RPR Brussel

Het gebruik van (delen van) deze publicatie is toegestaan mits behoud van visie en doelstellingen van de publicatie, met duidelijke bronvermelding en als er geen financiële winst mee beoogd wordt.

Inleiding

Ben je als professional op zoek naar materialen over psychofarmaca of psychoactieve medicatie, maar zie je door het bos de bomen niet meer? Er lijkt zoveel te bestaan en tegelijk vind je niet meteen wat je zoekt. Het is vaak ook moeilijk om in te schatten welk materiaal bruikbaar is.

Om een duidelijk overzicht te bieden van de huidige stand van zaken heeft het Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs (VAD vzw) deze inventaris samengesteld. Hierin vind je een overzicht van **educatieve, preventieve en curatieve materialen** over psychofarmaca die je als professional (bv. preventiewerkers, hulpverleners, artsen, apothekers, …) kan gebruiken in de begeleiding van patiënten/cliënten of bij het ontwikkelen van preventie-activiteiten.

Aan de slag

De inventaris bestaat uit twee delen:

- ✓ Deel I: overzicht van alle informatieve materialen. Hierin vind je folders en brochures terug, maar ook informatieve websites, factsheets en dossiers die een duidelijk raakvlak hebben met het thema psychofarmaca. Deze lijst werd ook nog eens onderverdeeld per specifiek thema.

- ✓ Deel II: overzicht van alle materialen waarmee je aan de slag kan gaan. Dit zijn materialen die meer dan louter informatief zijn, en zowel door de patiënt/cliënt zelf als door de professional binnen een begeleiding gebruikt kunnen worden.

Alle materialen worden beknopt beschreven op een materiaalfiche. Op deze fiches kan je steeds de volgende zaken terugvinden:

- ✓ Titel
- ✓ Soort materiaal
- ✓ Jaar van uitgave (indien gekend)
- ✓ Organisatie
- ✓ Inhoud
- ✓ Doelgroep
- ✓ Contactpersoon materiaal
- ✓ Waar het materiaal raadpleegbaar of verkrijgbaar is

De materiaaltabellen werden opgesteld in samenspraak met de eigenaar(s) van het materiaal. Dit overzicht is niet volledig. Daardoor is het best mogelijk dat je in je zoektocht op materiaal stoot dat niet in deze inventaris is opgenomen. Als het je toch relevant lijkt het materiaal op te nemen in deze inventaris, mag je ons dit steeds laten weten.

Inhoud

Inleiding 3
Aan de slag 3
DEEL I: Informatief materiaal 6
1. Algemene info over psychofarmaca 7
2. Info per type 18
2.1. Antidepressiva 18
2.2. Antipsychotica 23
2.3. Opioïde pijnstillers 24
2.4. Slaap-en kalmeringsmiddelen 31
2.5.Stimulerende medicatie 40
3. Info voor ouderen 44
4. Info voor studenten 58
5. Info voor mensen met een verstandelijke beperking 61
6. Info over rijvaardigheid 66
DEEL II: Aan de slag 71
1. Zelftests en zelfzorg 72
2. Begeleidingsmethodieken en toolboxen 84
3. Online cursussen 91
3.1. Psychofarmaca algemeen 91
3.2. Antidepressiva 97
3.3. Antipsychotica 101
3.4. Opioïde pijnstillers 102
3.5. Slaap-en kalmeringsmiddelen 110
3.6. Stimulerende medicatie 112
3.7. Medicatie bij ouderen 114
4. Screenings- en assessmentinstrumenten 117
5. Andere werkvormen (podcast, quiz, voorstellingen) 119
6. Materiaal voor multidisciplinair overleg 126

DEEL I:
Informatief materiaal

1. Algemene info over psychofarmaca

TITEL	**Factsheet psychofarmaca**	
VORM	Factsheet	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	De factsheet presenteert de belangrijkste cijfergegevens van het voorbije decennium over de omvang van psychoactieve medicatie in Vlaanderen en België. In bovenstaande fiche bespreken we achtereenvolgens: - Het gebruik bij verschillende groepen; - Groepen die verschillende drugs combineren - Ziekte- en sterftecijfers; - De hulpvraag bij gebruikers van psychoactieve medicatie; - Gegevens over verkeer; - Gegevens over de medicatiemarkt.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Else De Donder Vanderlindestraat 15 1030 Brussel Else.dedonder@vad.be 02 423 03 38	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vad.be/catalogus/detail/factsheet-psychoactieve-medicatie	

TITEL	**Drugs ABC - Psychoactieve medicatie**	
VORM	Website	**JAAR VAN UITGAVE** 2026
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD), De Druglijn	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Op deze pagina's van De Druglijn vind je heel wat informatie (effecten, risico's, wetgeving, risico's beperken) en veelgestelde vragen over slaap- en kalmeringsmiddelen, pijnstillers en antidepressiva.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Evenepoel Tom Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel tom.evenepoel@vad.be 02 432 03 44	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.druglijn.be/drugs/medicatie/	

TITEL	**Druglijnflyer combineren**	
VORM	Brochure	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD), De Druglijn	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Ontdek het antwoord op de vraag: “Bij sommige medicijnen drink je beter geen alcohol. Hoe zit het met zulke combinaties?” Deze flyer maakt duidelijk dat je bij De Druglijn terecht kan met al je vragen over combigebruik.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Evenepoel Tom Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel tom.evenepoel@vad.be 02 432 03 44	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://vad.be/catalogus/druglijnflyer-combineren/	

TITEL	**Druglijnflyer Stoppen met medicijnen**	
VORM	Brochure	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD), De Druglijn	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Ontdek het antwoord op de vraag: “Ik kan niet meer zonder mijn medicijnen en ik wil ervan af. Is stoppen mogelijk?” Deze flyer maakt duidelijk dat je bij De Druglijn terecht kan met al je vragen over slaap- en kalmeringsmiddelen, zware pijnstillers en antidepressiva.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Evenepoel Tom Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel tom.evenepoel@vad.be 02 423 03 44	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://vad.be/catalogus/druglijnflyer-stoppen-met-medicijnen/	

TITEL	**Stoppen met drank, drugs, pillen of gokken**	
VORM	Brochure	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD), De Druglijn	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Stoppen met drank, drugs, pillen of gokken gaat zelden zonder slag of stoot. Het is een verhaal van wisselend succes, tegenslagen en overwinningen. Deze folder biedt basisadvies en houvast.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Evenepoel Tom Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel tom.evenepoel@vad.be 02 423 03 44	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vad.be/catalogus/detail/stoppen-met-drank-drugs-pillen-of-gokken	

TITEL	**Iemand steunen bij het stoppen met drank, drugs, pillen en gokken**	
VORM	Brochure	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD), De Druglijn	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Je zoon, dochter, ouder, partner, broer, zus of vriend(in) wil stoppen. Hoe kan jij daarin bijstaan? Deze brochure van De Druglijn biedt basisadvies en houvast. Je ontdekt mogelijke sterktes, valkuilen en hulpbronnen waar je op kan inzetten.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Evenepoel Tom Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel tom.evenepoel@vad.be 02 432 03 44	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vad.be/catalogus/detail/iemand-steunen-bij-het-stoppen-met-drank-drugs-pillen-en-gokken	

TITEL	**Opioïden en benzodiazepines en Z-drugs, maar ook pregabaline en gabapentine: hoe ze goed te gebruiken?**	
VORM	Folia-artikel	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	BCFI CBIP	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Zorgverleners handvaten aanreiken voor correct gebruik van opioïden, benzodiazepines en Z-drugs, pregabaline en gabapentine.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	BCFI CBIP Galiléelaan 5/03, 1210 Brussel redactie@bcfi.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.bcfi.be/nl/articles/4131?folia=4120	

TITEL	**Artikels over psychoactieve medicatie op Huisarts.nu**	
VORM	Website	**JAAR VAN UITGAVE**
ORGANISATIE	Domus Medica	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	In het wetenschappelijk tijdschrift van Domus Medica verschijnen er regelmatig artikels over psychoactieve medicatie. Hieronder een greep uit het aanbod: **Antidepressiva:** - Frequentie van symptomen bij stoppen van antidepressiva - Depressie bij volwassenen **Antipsychotica:** - Hoe antipsychotica in de eerste lijn zorgzaam gebruiken? - Antipsychotica bij ouderen met dementie in woonzorgcentra **Slaapmedicatie:** - Helpt een stopbrief om het gebruik van slaapmedicatie te verminderen? - Instrumenten voor benzomanagement: te weinig bekend en gebruikt? - Beter slapen zonder pillen. Huisartsen en apothekers pakken samen chronisch benzodiazepinegebruik aan. - Hoe zit het met het gebruik van zolpidem? **Opioïden:** - Toename van opioïdengebruik. Hoe het aantal voorschriften beperken bij niet-kankergerelateerde pijn? - Detoxificatie van opioïden bij langdurige pijn. Educatie en motiverende gespreksvoering zijn essentieel in afbouw. - Hoe opioïden veilig voorschrijven? Huisartsen en apothekers samen op Medisch-Farmaceutisch Overleg	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: huisartsen	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Domus Medica vzw Lange Leemstraat 187 2018 Antwerpen vragen@domusmedica.be 03 425 76 76	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.huisartsnu.be/	

TITEL	**Tabak, alcohol andere drugs, gokken en gamen in België**	
VORM	Infofiches	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD) & De Druglijn	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Een reeks anderstalige infofiches voor mensen met een migratieachtergrond. Deze infofiches met productinformatie gaan dieper in op de effecten, risico's en wetgeving van tabak, e-sigaretten, alcohol, medicatie, cannabis, speed & cocaïne, lachgas, gokken en gamen. De infofiche werd specifiek geschreven op maat van mensen met een migratieachtergrond, en kan als ondersteuning gebruikt worden bij één van de methodieken voor deze doelgroep.	
DOELGROEP	Specifieke doelgroep: Mensen met een migratieachtergrond	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Laudens Fred Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel Fred.Laudens@vad.be 02 423 03 59	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vad.be/catalogus/detail/tabak-alcohol-en-andere-drugs-in-belgie	

TITEL	**Als je ouder drugs gebruikt**	
VORM	Brochure	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Dit infoboekje voor jongeren tussen 14 en 18 jaar van ouders met een drugprobleem bevat concrete tips, doe-opdrachten en antwoorden op vaak gestelde vragen. Het boekje ondersteunt en informeert de jongeren. Ze krijgen op een duidelijke en frisse manier antwoord op vragen als: Waarom gebruikt mijn vader of moeder drugs?', 'Hoe ga ik om met mijn gevoelens?' en 'Hoe spreek ik erover?'. Jongeren kunnen dit info- en doeboekje zelf gebruiken, maar het kan ook een handig instrument zijn voor eerstelijnswerkers en hulpverleners bij individuele begeleidingen.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Geeraerts Gilles Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel gilles.geeraerts@vad.be 02 422 03 73	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vad.be/catalogus/detail/als-je-ouder-drugs-gebruikt-gratis	

TITEL	**Te Gek!? Roes(t)**	
VORM	Bijlage	**JAAR VAN UITGAVE** 2020
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze bijlage zit boordevol boeiende interviews, getuigenissen en informatie over drank- drug- en gokproblemen. Ze past in de Te Gek!? campagne Roes(t). Die wil zoveel mogelijk mensen kennis en inzicht bijbrengen in hoe complex zulke problemen kunnen zijn. Op die manier komen we tot een betere beeldvorming, minder stigma en meer bespreekbaarheid.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Evenepoel Tom Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel tom.evenepoel@vad.be 02 423 03 44	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	(Papieren) uitvoering: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdCC2I1Bjf970eomhSNdvmL4PLaFvC_CVxNtzGhnAazXdOwKg/viewform	

2. Info per type

2.1. Antidepressiva

TITEL	**Drugs ABC – Antidepressiva**	
VORM	Infofiche	**JAAR VAN UITGAVE** 2019
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Antidepressiva zijn psychoactieve geneesmiddelen, die een stimulerende werking hebben ter hoogte van het centrale zenuwstelsel. Ze worden voor zeer verschillende aandoeningen voorgeschreven zoals depressie, angststoornis, posttraumatische stressstoornis, obsessieve-compulsieve stoornis, en ook bij zenuwpijn of bedwateren. Hoe werken antidepressiva? Hoe worden ze gebruikt en wat zijn de effecten? En wat zijn de risico's? Een kennismaking met de belangrijkste aspecten van antidepressiva en het gebruik ervan.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Popelier Kaatje Vanderlindestraat 15 1030 Brussel kaatje.popelier@vad.be 02 882 74 03	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vad.be/catalogus/detail/drugs-abc---antidepressiva	

TITEL	**Dossier Antidepressiva**	
VORM	Dossier	**JAAR VAN UITGAVE** 2017
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	VAD bundelt in dit dossier de wetenschappelijke literatuur over antidepressiva anno 2017. Onder andere de volgende items komen aan bod: het werkingsmechanisme van de respectievelijke antidepressiva, hun effecten, verantwoord gebruik, risico's, ongewenste effecten, combigebruik, tolerantie en verslavingspotentieel, intoxicatie, afbouwen en stoppen. Het dossier kwam tot stand in samenwerking met Farmaka vzw	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Popelier Kaatje Vanderlindestraat 15 1030 Brussel kaatje.popelier@vad.be 02 882 74 03	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vad.be/catalogus/detail/dossier-antidepressiva	

TITEL	**Handvaten voor het afbouwen van antidepressiva**	
VORM	Folia-artikel	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	BCFI CBIP	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Zorgverleners handvaten aanreiken voor de afbouw van antidepressiva.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	BCFI CBIP Galiléelaan 5/03, 1210 Brussel redactie@bcfi.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.bcfi.be/nl/articles/4239?folia=4237	

TITEL	**Gebruik van antidepressiva: de stijgende trend houdt aan**	
VORM	Website: artikel	**JAAR VAN UITGAVE** 2022
ORGANISATIE	Onafhankelijke Ziekenfondsen -MLOZ	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Hoe wordt een depressie bij adolescenten opgevolgd en behandeld? Hoeveel van hen slikken antidepressiva en wie schrijft deze voor? Is dit altijd aan te bevelen? Een onderzoek gelinkt aan ons symposium "Welke impact heeft de crisis op de mentale gezondheid van jongeren?"	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Vandenthoren Ludo en Kestens Wies Ludo.Vandenthoren@mloz.be en Wies.Kestens@mloz.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.mloz.be/nl/documentatie/gebruik-van-antidepressiva-de-stijgende-trend-houdt-aan	

TITEL	**Gebruik van antidepressiva en psychotherapeutische verstrekkingen bij adolescenten**	
VORM	Dossier: onderzoek	**JAAR VAN UITGAVE** 2022
ORGANISATIE	Onafhankelijke Ziekenfondsen -MLOZ	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Hoe wordt een depressie bij adolescenten opgevolgd en behandeld? Hoeveel van hen slikken antidepressiva en wie schrijft deze voor? Is dit altijd aan te bevelen? Een onderzoek gelinkt aan ons symposium "Welke impact heeft de crisis op de mentale gezondheid van jongeren?"	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Vandenthoren Ludo en Kestens Wies Ludo.Vandenthoren@mloz.be en Wies.Kestens@mloz.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.mloz.be/nl/documentatie/gebruik-van-antidepressiva-en-psychotherapeutische-verstrekkingen-bij-adolescenten	

2.2. Antipsychotica

TITEL	Quetiapine voor slapeloosheid?	
VORM	Folia-artikel	JAAR VAN UITGAVE 2023
ORGANISATIE	BCFI CBIP	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Het antipsychoticum quetiapine wordt steeds vaker off-label voorgeschreven in lage doseringen (25 tot 100 mg/d) bij slapeloosheid zonder psychiatrische comorbiditeit, hoewel de werkzaamheid niet bewezen is in goed uitgevoerd gerandomiseerd onderzoek. Een overzichtsartikel van Geneesmiddelenbulletin concludeert op basis van de huidige kennis over de werkzaamheid en potentiële bijwerkingen, dat laaggedoseerd quetiapine af te raden is bij 'primaire slapeloosheid', slapeloosheid die niet veroorzaakt wordt door een andere aandoening. Ook volgens de richtlijnen hebben antipsychotica zoals quetiapine geen plaats bij slapeloosheid. Volgens observationeel onderzoek gaat laaggedoseerd quetiapine gepaard met een verhoogd risico van ernstige cardiovasculaire ongewenste effecten en gewichtstoename. Dit dient bevestigd te worden in bijkomend onderzoek.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	BCFI CBIP Galiléelaan 5/03, 1210 Brussel redactie@bcfi.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.bcfi.be/nl/articles/4180?folia=4179	

2.3. Opioïde pijnstillers

TITEL	**Dossier opioïde geneesmiddelen**	
VORM	Dossier	**JAAR VAN UITGAVE** 2018
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	VAD bundelt in dit dossier de wetenschappelijke literatuur over opioïde pijnstillers anno 2018. Onder andere de volgende items komen aan bod: Wat is pijn, wat zijn opioïden, (productinformatie) ongewenste effecten, trends, tolerantie en verslavingspotentieel, beïnvloedende factoren, preventie van misbruik, combinatiegebruik, intoxicatie, afbouw en stoppen. Het dossier kwam tot stand in samenwerking met Farmaka vzw.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Borremans Joyce Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel joyce.borremans@vad.be 02 423 03 56	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vad.be/catalogus/detail/dossier-opioide-pijnstillers	

TITEL	**Bezorgd over zware pijnstillers?**	
VORM	Brochure	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD), De Druglijn	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Met 'zware pijnstillers' bedoelen we hier concreet 'opioïde pijnstillers', zoals methadon, buprenorfine, tramadol, morfine, oxycodone en fentanyl. Zware pijnstillers maken deel uit van de behandeling van pijn. Ze kunnen lichamelijke en geestelijke pijn verlichten. Maar ze zijn niet zonder risico's, veel mensen hebben er terecht vragen bij. In deze folder vind je antwoorden op enkele veel gestelde vragen aan De Druglijn. Deze brochure staat stil bij de risico's, advies bij gebruik, en tips bij het minderen of stoppen met dit soort pijnstillers.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Evenepoel Tom Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel tom.evenepoel@vad.be 02 423 03 44	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://vad.be/catalogus/bezorgd-over-zware-pijnstillers/	

TITEL	**Afbouw van opioïden bij chronische pijn**	
VORM	Folia-artikel	**JAAR VAN UITGAVE** 2021
ORGANISATIE	BCFI CBIP	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Dit artikel heeft als doel de huisarts en apotheker enkele concrete afbouwschema's (Eng. *tapering schemes*) voor de meest gebruikte opioïden aan te reiken voor patiënten met chronische niet-kankerpijn, rekening houdend met de Belgische context.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	BCFI CBIP Galiléelaan 5/03, 1210 Brussel redactie@bcfi.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.bcfi.be/nl/articles/3624?folia=3622	

TITEL	**Opioïden niet werkzamer dan placebo bij acute lage rugpijn en nekpijn**	
VORM	Folia-artikel	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	BCFI CBIP	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Volgens de resultaten van de OPAL-studie, die in juli 2023 gepubliceerd werden in The Lancet, zijn opioïden niet werkzamer dan placebo bij acute aspecifieke lage rugpijn en nekpijn. Bovendien toont de studie dat een kortdurende behandeling met opioïden kan leiden tot langdurig opioïdgebruik, met risico van misbruik. Na 52 weken follow-up bleek het risico van misbruik inderdaad twee keer groter in de opioïdgroep.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	BCFI CBIP Galiléelaan 5/03, 1210 Brussel redactie@bcfi.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.bcfi.be/nl/articles/4184?folia=4179	

TITEL	**Vaste associatie ibuprofen + codeïne: risico van ernstige ongewenste effecten op ibuprofen door afhankelijkheid aan codeïne**	
VORM	Folia-artikel	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	BCFI CBIP	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Vaste associatie ibuprofen + codeïne: risico van ernstige ongewenste effecten op ibuprofen door afhankelijkheid aan codeïne	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	BCFI CBIP Galiléelaan 5/03, 1210 Brussel redactie@bcfi.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.bcfi.be/nl/gows/4030	

TITEL	**Een pijnstiller op maat – onze expertise**	
VORM	Dossier Factsheet	**JAAR VAN UITGAVE** 2020
ORGANISATIE	Algemene Pharmaceutische Bond (APB)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Afhankelijk van hun sterkte worden pijnstillers onderverdeeld in drie families. Korte samenvatting om patiënten wegwijs te maken in de verschillen tussen paracetamol, ontstekingsremmers en narcotische pijnstillers	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Saevels Jan Archimedestraat 11 1000 Brussel info@apb.be 02 285 42 42	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.apotheek.be/Pharmacy/Article/een-pijnstiller-op-maat~717	

TITEL	**Opletten met opioïden bij chronische pijn**	
VORM	Website	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Onafhankelijke ziekenfondsen – Helan	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Maar liefst een kwart van de Belgen kampt met chronische pijn. Een van de mogelijke behandelingen zijn opioïden, pijnstillers die vaak een verslavend effect hebben. In een nieuwe studie van het RIZIV pleiten experts ervoor om heel voorzichtig om te springen met deze medicatie.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Pellens Lynn Lynn.Pellens@helan.be 09 269 85 37	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.helan.be/nl/magazine/ziek/andere/opioiden-bij-chronische-pijn/	

2.4. Slaap-en kalmeringsmiddelen

TITEL	**Drugs ABC – Slaap- en kalmeringsmiddelen**	
VORM	Infofiche	**JAAR VAN UITGAVE** 2017
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Slaap- en kalmeringsmiddelen zijn geneesmiddelen die een dempende werking hebben op het centrale zenuwstelsel. Ze worden vooral gebruikt bij de behandeling van slaapproblemen, slaap- en angststoornissen, maar ook bij epilepsie en ernstige agitatie. Minder bekend is hun gebruik bij ontwenning van alcohol, cocaïne en GHB. Wat zijn slaap- en kalmeermiddelen precies? Welke effecten heeft het en waarom wordt het gebruikt? Wat zijn de risico's? Een kennismaking met de belangrijkste aspecten van slaap- en kalmeringsmiddelen en het gebruik ervan.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Popelier Kaatje Vanderlindestraat 15 1030 Brussel Kaatje.popelier@vad.be 02 882 74 03	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vad.be/catalogus/detail/drugs-abc---slaap--en-kalmeringsmiddelen	

TITEL	**Dossier Slaap- en kalmeringsmiddelen**	
VORM	Dossier	**JAAR VAN UITGAVE** 2017
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	VAD bundelt in dit dossier de wetenschappelijke literatuur over slaap- en kalmeermiddelen anno 2017. Onder andere de volgende items komen aan bod: het werkingsmechanisme van de respectievelijke slaap- en kalmeringsmiddelen, hun effecten, verantwoord gebruik, risico's, ongewenste effecten, combigebruik, tolerantie en verslavingspotentieel, intoxicatie, afbouwen en stoppen. Het dossier kwam tot stand in samenwerking met Farmaka vzw.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Popelier Kaatje Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel kaatje.popelier@vad.be 02 882 74 03	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vad.be/catalogus/detail/dossier-slaap--en-kalmeringsmiddelen	

TITEL	**Bezorgd over slaap- en kalmeringsmiddelen?**	
VORM	Brochure	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD), De Druglijn	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Slaap- en kalmeringsmiddelen kunnen in sommige situaties een hulpmiddel zijn, maar ze kunnen wel ernstige bijwerkingen en risico's met zich meebrengen. En belangrijker: ze lossen de oorzaak van de slaapproblemen, stress of angst niet op. Ontdek in deze brochure de risico's van deze medicatie, advies voor verantwoord gebruik, en tips om ook de oorzaak van de problemen aan te pakken.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Evenepoel Tom Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel tom.evenepoel@vad.be 02 423 03 44	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://vad.be/catalogus/bezorgd-over-slaap-en-kalmeringsmiddelen/	

TITEL	**Campagnemateriaal “Slaap- en kalmeermiddelen, denk eerst aan andere oplossingen”**	
VORM	Brochure Folder Affiche	**JAAR VAN UITGAVE** 2018
ORGANISATIE	Federale overheidsdienst volksgezondheid, veiligheid van de voedselketen en leefmilieu	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Affiche voor in wachtzalen en apotheken Brochure met informatie voor patiënten Praktische fiche voor artsen	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Van Tomme Nele Galileelaan 5/2 1210 Brussel nele.vantomme@health.fgov.be 02 882 74 03	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.gebruikvanpsychofarmaca.be/campagnemateriaal-slaap-en-kalmeermiddelen-denk-eerst-aan-andere-oplossingen	

TITEL	**Risico's van benzodiazepines en Z-drugs tijdens de zwangerschap**	
VORM	Folia-artikel	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	BCFI CBIP	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Zorgverleners informeren over de risico's van benzodiazepines en Z-drugs tijdens de zwangerschap.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	BCFI CBIP Galiléelaan 5/03, 1210 Brussel redactie@bcfi.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.bcfi.be/nl/articles/4164?folia=4158	

TITEL	**Lancering van een afbouwprogramma voor benzodiazepines en verwante middelen**	
VORM	Folia-artikel	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	BCFI CBIP	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	België is in Europa een van de koplopers in het gebruik van benzodiazepines en verwante middelen (Z-drugs). Benzodiazepines en Z-drugs veroorzaken tolerantie en afhankelijkheid, en verhogen het risico van vallen, geheugenproblemen, slaperigheid overdag en ongevallen. Aan bepaalde personen die chronisch een benzodiazepine of Z-drug nemen, kan sinds 1 februari 2023 een afbouwprogramma worden aangeboden, onder begeleiding van een arts en apotheker. De aanpak is multidisciplinair: de voorschrijvende arts, de apotheker en de patiënt werken samen. [NB het afbouwprogramma is opnieuw verlengd tot eind dit jaar]	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	BCFI CBIP Galiléelaan 5/03, 1210 Brussel redactie@bcfi.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.bcfi.be/nl/articles/4007?folia=4002	

TITEL	**Hoe helpt je apotheker je om te stoppen met slaapmedicatie? – onze expertise**	
VORM	Dossier	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	Algemene Pharmaceutische Bond (APB)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Apothekers helpen mee bij de afbouw van benzodiazepines. Patiënten krijgen sinds 1/1/23 de mogelijkheid om onder begeleiding van de apotheker en de arts hun slaapmiddelen af te bouwen. Dit met behulp van een magistrale bereiding, die volledig terugbetaald wordt door het ziekenfonds. Hoe verloopt dit praktisch?	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Saevels Jan Archimedestraat 11 1000 Brussel info@apb.be 02 285 42 42	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.apotheek.be/Pharmacy/Article/hoe-helpt-je-apotheker-je-om-te-stoppen-met-slaapmedicatie~863	

TITEL	**Slaapproblemen en slaapmiddelen**	
VORM	Website	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	Solidaris	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Op de website van Solidaris vind je verschillende artikels terug over: - De symptomen en oorzaken van slaapproblemen. - Slaapmiddelen: Hoe werken ze? Wie gebruikt ze? Hoe kan je ermee stoppen en wat zijn de voor- en nadelen? - Valkuilen van slaapmedicatie, mogelijke alternatieven, eet- en drinkgewoonten die een impact hebben op onze slaap en tips voor een goede slaaphygiëne.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Van de Velde Sanne Sint-Jansstraat 32-38, 1000 Brussel Sanne.vandevelde@solidaris.be 0497 79 94 01	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.solidaris-vlaanderen.be/	

TITEL	**Thema Slaap**	
VORM	Website	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	CM Leef	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Op de themapagina Slaap zijn er verschillende artikels terug te vinden over een gezond slaappatroon: - Slaapproblemen - Tips voor een goede slaaphygiëne - Kijk uit met benzodiazepines - Start to sleep, beter slapen in 6 weken	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	CM Leef	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.cm.be/leef/slaap	

2.5.Stimulerende medicatie

TITEL	**Oneigenlijk gebruik van ADHD-medicatie**	
VORM	Factsheet	**JAAR VAN UITGAVE** 2022
ORGANISATIE	Trimbos-instituut (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Feiten en cijfers over oneigenlijk gebruik van methylfenidaat en andere ADHD-medicatie	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Trimbos-instituut, Van der Horst Michelle Da Costakade 45 3500 AS Utrecht, Postbus 725 info@trimbos.nl +31 (0)30-2959(231)	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.trimbos.nl/aanbod/webwinkel/af1717-oneigenlijk-gebruik-van-adhd-medicatie/	

TITEL	Themajournaal Oneigenlijk gebruik ADHD-medicatie	
VORM	themajournaal	JAAR VAN UITGAVE 2022
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Audiovisueel journaal met als thema het oneigenlijk gebruik van ADHD-medicatie door studenten	
DOELGROEP	Specifieke doelgroep :artsen en apothekers	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/fto-voorbereiding/themajournaal/5157/themajournaal-oneigenlijk-gebruik-adhd-medicatie-2022	

TITEL	**Video Effectiviteit en veiligheid oneigenlijk gebruik ADHD-medicatie**	
VORM	video	**JAAR VAN UITGAVE** 2022
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Video over de effectiviteit en veiligheid van het gebruiken van ADHD-medicatie zonder diagnose.	
DOELGROEP	Specifieke doelgroep :artsen en apothekers	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/projecten/themajournaal/5165/video-effectiviteit-en-veiligheid-oneigenlijk-gebruik-adhd-medicatie	

TITEL	**Lisdexamfetamine**	
VORM	Dossier	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Informatie over indicatie, effectiviteit, veiligheid, richtlijnen, kosten en vergoeding, aandachtspunten bij gebruik, werkingsmechanisme en toekomstige ontwikkelingen over lisdexamfetamine.	
DOELGROEP	Specifieke doelgroep :artsen en apothekers	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/nieuwe-geneesmiddelen/medicijn/4155/lisdexamfetamine-(elvanse)	

3. Info voor ouderen

TITEL	**Ouderen (55+) en psychoactieve medicatie**	
VORM	Visietekst	**JAAR VAN UITGAVE** 2022
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Uit onderzoek blijkt het dat het gebruik van psychoactieve medicatie (slaap- en kalmeringsmiddelen, antidepressiva, antipsychotica, opioïde pijnstillers, …) hoger ligt bij volwassenen ouder dan 55 jaar. Net een doelgroep die extra kwetsbaar is voor de bijwerkingen ervan. Daarom werd er een visietekst opgesteld waarin duidelijk wordt gemaakt dat deskundigheidsbevordering bij zorgverleners, informeren en sensibiliseren van de ouderen en hun omgeving en oordeelkundig voorschrijven van psychoactieve medicatie belangrijke doelstellingen zijn.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Popelier Kaatje Vanmarcke Karen Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel Kaatje.popelier@vad.be Karen.vanmarcke@vad.be 02 882 74 03 02 422 03 76	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vad.be/catalogus/detail/ouderen-55-en-psychoactieve-medicatie---visie	

TITEL	**Psychofarmaca in woonzorgcentra: samen op weg naar minder**	
VORM	Draaiboek	**JAAR VAN UITGAVE** 2021
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Dit draaiboek is een leidraad voor het uitwerken van een psychofarmacabeleid in een woonzorgcentrum. Een psychofarmacabeleid is een samenhangend geheel van afspraken over hoe er in het woonzorgcentrum wordt omgegaan met psychofarmaca, zowel preventief als op vlak van wonen en zorgverlening.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Popelier Kaatje Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel Kaatje.Popelier@vad.be 02 882 74 03	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vad.be/catalogus/detail/psychofarmaca-in-woonzorgcentra-samen-op-weg-naar-minder	

TITEL	**Het gebruik van psychofarmaca in de woonzorgcentra**	
VORM	Dossier: onderzoek	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Onafhankelijke ziekenfondsen	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Wat is het werkelijke gebruik van psychofarmaca in woonzorgcentra? En wat zegt dat over hoe we omgaan met het mentale welzijn van ouderen? Deze studie van de Onafhankelijke Ziekenfondsen, gebaseerd op gegevens van 15.000 bewoners tussen 2017 en 2024, brengt uiteenlopende praktijken aan het licht.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Onafhankelijke Ziekenfondsen Lenniksebaan 788A 1070 Brussel commu@mloz.be 02 778 92 11	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.mloz.be/nl/documentatie/het-gebruik-van-psychofarmaca-de-woonzorgcentra	

TITEL	**Folder medicatie voor slaap, verdriet en onrust. Wat je moet weten**	
VORM	Folder	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze folder biedt ondersteuning bij het informeren van ouderen over psychofarmacagebruik. Welke medicatie gebruik ik? Is deze medicatie wel nog nodig? Zijn er geen andere dingen die ik kan proberen?	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Popelier Kaatje Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel Kaatje.Popelier@vad.be 02 882 74 03	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vad.be/catalogus/detail/folder-medicatie-voor-slaap-verdriet-en-onrust-wat-je-moet-weten	

TITEL	**Veilig medicijngebruik bij ouderen: concrete tips**	
VORM	Website	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Onafhankelijke Ziekenfondsen - Helan	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Meer dan de helft van de 65-plussers neemt dagelijks medicijnen. En dat gebruik neemt met de leeftijd toe. Daarbovenop hebben medicijnen veel meer effect op ouderen. Daarom is het belangrijk extra alert te zijn. De volgende tips helpen ouderen op weg naar doordacht medicatiegebruik.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Pellens Lynn Lynn.Pellens@helan.be 09 269 85 37	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.helan.be/nl/magazine/mijn-gezondheid/gezond-leven/veilig-medicijnen-gebruik-ouderen/	

TITEL	**Educatiebrochure 'Van slaappillen kan je vallen'**	
VORM	Brochure	**JAAR VAN UITGAVE** 2018
ORGANISATIE	Expertisecentrum Val-en fractuurpreventie Vlaanderen	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze brochure informeert 65-plussers die een slaap-of kalmeringsmiddel gebruiken over de negatieve gevolgen van langdurig gebruik. Belangrijk: De brochure wordt best aangevraagd door een gezondheidswerker.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Specifieke doelgroep :65-plussers	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Expertisecentrum Val- en fractuurpreventie Vlaanderen Kapucijnenvoer 35 blok d – bus 7001, 3000 Leuven expertisecentrum@valpreventie.be 016320051	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.valpreventie.be/materialen	

TITEL	**Materialen (affiche, banner, placemat, flyer) 'Van slaappillen kan je vallen'**	
VORM	Affiche Banner, placemat, flyer	**JAAR VAN UITGAVE** 2015/2016
ORGANISATIE	Expertisecentrum Val-en fractuurpreventie Vlaanderen	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Affiche/banner: Het doel van de affiche/banner is om ouderen attent te maken op de gevaren van slaapmedicatie. Placemat: De placemat informeert over het valrisico bij het gebruik van slaappillen. Flyer: Deze flyer informeert over het verhoogd risico op vallen bij het gebruik van slaappillen en geeft tips voor een gezonde nachtrust.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Specifieke doelgroep :65-plussers	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Expertisecentrum Val- en fractuurpreventie Vlaanderen Kapucijnenvoer 35 blok d – bus 7001, 3000 Leuven expertisecentrum@valpreventie.be 016320051	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.valpreventie.be/materialen	

TITEL	**Sensibilisatiefilmpje 'Van slaappillen kan je vallen'**	
VORM	Video	**JAAR VAN UITGAVE** 2015/2016
ORGANISATIE	Expertisecentrum Val-en fractuurpreventie Vlaanderen	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze video informeert 65-plussers en zorgverleners over de negatieve gevolgen van slaapmedicatie.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Specifieke doelgroep :65-plussers	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Expertisecentrum Val- en fractuurpreventie Vlaanderen Kapucijnenvoer 35 blok d – bus 7001, 3000 Leuven expertisecentrum@valpreventie.be 016320051	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.valpreventie.be/filmpjes	

TITEL	**Vlaamse richtlijn 'Valpreventie bij thuiswonende ouderen' (Milisen et al., 2017)**	
VORM	Document	**JAAR VAN UITGAVE** 2017
ORGANISATIE	Expertisecentrum Val-en fractuurpreventie Vlaanderen	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze richtlijn biedt een overzicht van de aanpak die, op basis van het best beschikbare wetenschappelijke bewijs en van de nodige klinische expertise van de partners van het Expertisecentrum Val- en fractuurpreventie Vlaanderen (EVV) doeltreffend zijn om valincidenten bij thuiswonende ouderen te voorkomen.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Expertisecentrum Val- en fractuurpreventie Vlaanderen Kapucijnenvoer 35 blok d – bus 7001, 3000 Leuven expertisecentrum@valpreventie.be 016320051	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.valpreventie.be/thuissetting	

TITEL	**Vlaamse richtlijn 'Valpreventie in woonzorgcentra'**	
VORM	Document	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Expertisecentrum Val-en fractuurpreventie Vlaanderen	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze praktijkrichtlijn is gebaseerd op de best beschikbare wetenschappelijke evidentie en op de (klinische en wetenschappelijke) expertise van de leden van de werkgroep residentiële ouderenzorg van het Expertisecentrum Val- en Fractuurpreventie Vlaanderen (EVV), dit met steun van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid. Het is een leidraad die je kan helpen om in de dagelijkse praktijk valincidenten te detecteren, te evalueren en te behandelen. De praktijkrichtlijn bestaat uit een inleiding en vijf onderdelen. Voor het vijfde onderdeel verwijzen wij u graag door naar ons implementatieplan. 1. Valpreventiemaatregelen op voorzieningsniveau 2. Individuele valpreventiemaatregelen 3. Individuele fractuurpreventiemaatregelen 4. Follow-up 5. Implementatieplan	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Expertisecentrum Val- en fractuurpreventie Vlaanderen Kapucijnenvoer 35 blok d – bus 7001, 3000 Leuven expertisecentrum@valpreventie.be 016320051	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.valpreventie.be/richtlijn-woonzorgcentra	

TITEL	**Overzicht risicovolle medicatie in het kader van valincidenten bij ouderen in woonzorgcentra**	
VORM	Document	**JAAR VAN UITGAVE** 2017
ORGANISATIE	Expertisecentrum Val-en fractuurpreventie Vlaanderen	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Dit overzicht kan aangewend worden bij de kritische evaluatie van de medicatie die de oudere neemt.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Expertisecentrum Val- en fractuurpreventie Vlaanderen Kapucijnenvoer 35 blok d – bus 7001, 3000 Leuven expertisecentrum@valpreventie.be 016320051	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.valpreventie.be/educatieve-materialen/overzicht-risicovolle-medicatie-ihkv-valincidenten-bij-ouderen-in-woonzorgcentra	

TITEL	**Angststoornissen bij ouderen**	
VORM	Website Dossier	**JAAR VAN UITGAVE** 2022
ORGANISATIE	Trimbos-instituut (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Angststoornissen komen ook op latere leeftijd voor en beperken je in je doen en laten. Angststoornissen op latere leeftijd worden vaak niet herkend en/ of behandeld.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Trimbos-instituut, Van der Horst Michelle Da Costakade 45 3500 AS Utrecht, Postbus 725 info@trimbos.nl +31 (0)30-2959(231)	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.trimbos.nl/kennis/ouderenpsychiatrie-nkop/angststoornissen-bij-ouderen/	

TITEL	**Slaapstoornissen bij ouderen**	
VORM	Website Dossier	**JAAR VAN UITGAVE** 2022
ORGANISATIE	Trimbos-instituut (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Slaapstoornissen komen vaker voor bij ouderen dan bij (jon) volwassenen. Ze kunnen negatieve gevolgen hebben voor de lichamelijke en mentale gezondheid. Goede behandeling van slaapstoornissen is gewenst.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Trimbos-instituut, Van der Horst Michelle Da Costakade 45 3500 AS Utrecht, Postbus 725 info@trimbos.nl +31 (0)30-2959(231)	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.trimbos.nl/kennis/ouderenpsychiatrie-nkop/slaapstoornissen-ouderen/	

TITEL	**Schizofrenie bij ouderen**	
VORM	Website Dossier	**JAAR VAN UITGAVE** 2022
ORGANISATIE	Trimbos-instituut (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Schizofrenie begint vaak heel onopvallend. Een jong persoon raakt tijdens zijn puberteit steeds meer verwijderd van de werkelijkheid en gaat rare dingen denken. Zijn gedachtegang wordt onlogisch en onnavolgbaar. Als die persoon erg verward raakt, stemmen gaat horen of denkt dat hij achtervolgd wordt, kan er sprake zijn van een psychose. Een psychose betekent dat iemand het contact met de werkelijkheid verloren is. Als een persoon een psychose heeft kan er sprake zijn van schizofrenie. Dit is niet noodzakelijk, want een psychose kan ook ontstaan door drugsgebruik, depressie of na een zeer intensieve, uitputtende, stressvolle periode. Bij ouderen is er vaak al lang sprake van terugkerende psychosen en verminderd dagelijks functioneren.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Trimbos-instituut, Van der Horst Michelle Da Costakade 45 3500 AS Utrecht, Postbus 725 info@trimbos.nl +31 (0)30-2959(231)	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.trimbos.nl/kennis/ouderenpsychiatrie-nkop/schizofrenie-ouderen/	

4. Info voor studenten

TITEL	**Helpt rilatine echt om beter te studeren?**	
VORM	Brochure	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Eén vraag met een kort antwoord als teaser om studenten uit te nodigen om info over medicatie en studeren te zoeken op druglijn.be of om andere vragen telefonisch, via chat of mail te stellen aan De Druglijn voor een antwoord op maat.	
DOELGROEP	Algemene bevolking Specifieke doelgroep :Studenten	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Evenepoel Tom Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel tom.evenepoel@vad.be 02 423 03 44	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://vad.be/catalogus/druglijnflyer-rilatine/	

TITEL	**Niet-medisch gebruik van psychoactieve medicatie bij studenten**	
VORM	Factsheet E-learning, podcast, webinar	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD) i.s.m. Steunpunt Inclusief Hoger Onderwijs (SIHO)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Om onderwijsprofessionals, zoals lesgevers en studentenbegeleiders, en studenten te sensibiliseren over het medicatiegebruik door studenten ontwikkelenden SIHO en VAD de volgende materialen: Voor onderwijsprofessionals: - Webinar 'Medicatiegebruik bij studenten': biedt een overzicht van het (zelf)medicatiegebruik bij studenten hoger onderwijs. Het beschrijft cijfers van voorkomen, risicofactoren, motieven, kanalen en biedt aanknopingspunten voor preventie en begeleiding door onderwijsinstellingen. Dit laatste is gestructureerd volgens de pijlers van een alcohol- en drugbeleid. - Factsheet 'Niet medisch gebruik psychoactieve medicatie': dit is een schriftelijke synthese van de webinar, die makkelijk te printen en door te sturen is. Voor studenten: - Online e-learning module psychoactief medicatiegebruik: met deze module kunnen studenten zelfstandig aan de slag. Ze worden geïnformeerd over types medicatie, voorkomen van gebruik, motieven risico's, kanalen en handvatten om medestudenten te ondersteunen. Bij dit laatste wordt o.a. ingegaan op signaalherkenning, aandachtpunten voor een eerste gesprek en doorverwijsmogelijkheden. - Podcast 'Niet-medisch gebruik medicatie': Host Aysema praat met Joris Van Damme en Kaatje Popelier van het Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs over niet-medisch gebruik van psychoactieve medicatie. De inhoud is vrij gelijklopend met de online e-learning module.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: lesgevers en studentenbegeleiders Specifieke doelgroep :studenten	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Kaatje Popelier en Joris Van Damme Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel kaatje.popelier@vad.be en joris.vandamme@vad.be 02 882 74 03; 02 422 03 01 Valérie Van Hees Hoogpoort 15 9000 Gent valerie.vanhees@siho.be 09 234 90 38	

WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://vad.be/artikels/geen-adhd-of-add-dan-zorgt-rilatine-niet-voor-betere-examenresultaten/

5. Info voor mensen met een verstandelijke beperking

TITEL	**Wat je moet weten over psychoactieve medicatie**	
VORM	Brochure	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze brochure met productinformatie over psychoactieve medicatie is volledig op maat gemaakt voor personen die op een eenvoudige manier informatie willen over psychoactieve medicatie (mensen met een beperking, anders lerenden, mensen met een beperkte kennis van het Nederlands, …). Je kan ook de fiche downloaden voor begeleiders van mensen met een verstandelijke beperking en de fiche voor familie of omgeving. Deze brochure werd ontwikkeld i.s.m. het onderzoeksproject Richtlijnen gebruik psychofarmaca van HOGENT.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Algemene bevolking Specifieke doelgroep :mensen met een verstandelijke beperking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Borremans Joyce en Popelier Kaatje Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel Joyce.borremans@vad.be Kaatje.Popelier@vad.be 02 423 03 56 02 882 74 03	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vad.be/catalogus/detail/wat-je-moet-weten-over-psychoactieve-medicatie-gratis	

TITEL	**Antipsychotica. Soms nodig, meestal niet**	
VORM	Brochure	2017
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Brochure ontwikkeld voor naasten van mensen met een verstandelijke beperking.	
DOELGROEP	Algemene bevolking Specifieke doelgroep: mensen met een verstandelijke beperking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/patient/fto-module-presentatie/284/brochure/2293/antipsychotica--soms-nodig-meestal-niet	

TITEL	**Vormingsaanbod psychoactieve medicatie voor begeleiders van mensen met een (licht) verstandelijke beperking**	
VORM	Draaiboek	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Met deze gids kan je als preventiewerker aan de slag om een vormingsaanbod rond psychoactieve medicatie uit te werken voor begeleiders van mensen met een beperking. In deze gids vind je heel wat materiaal (ervaringen, presentatie, bekendmakingstekst, opdrachten, casussen ....) terug die je als preventiewerker vrij mag gebruiken. Deze vorming werd ontwikkeld i.s.m. het onderzoeksproject Richtlijnen gebruik psychofarmaca van HOGENT.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Borremans Joyce Popelier Kaatje Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel Joyce.borremans@vad.be Kaatje.Popelier@vad.be 02 423 03 56 02 882 74 03	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vad.be/catalogus/detail/vormingsaanbod-psychoactieve-medicatie-voor-begeleiders-van-mensen-met-een-licht-verstandelijke-beperking	

TITEL	**Beter af met minder? Bewust gebruik psychofarmaca.**	
VORM	Draaiboek	**JAAR VAN UITGAVE** 2022
ORGANISATIE	Vilans	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Het programma 'Beter af met minder?' wil zorgorganisaties in de ouderen- en gehandicaptenzorg helpen om anders om te gaan met psychofarmaca bij onbegrepen gedrag. In de toolkit vind je: - Trainingen omgaan met probleemgedrag - Methoden probleemgedrag en depressie - Voorschrijfbeleid psychofarmaca - Cliënten en verwanten betrekken	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Jeroen Schumacher J.Schumacher@vilans.nl	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.zorgvoorbeter.nl/tips-tools/tools/toolkit-bewust-gebruik-van-psychofarmaca https://www.vilans.nl/wat-doen-we/projecten/project-psychofarmaca-bewust-gebruiken	

TITEL	**Makkelijk lezen medicatiebijsluiters**	
VORM	Folders (PDF)	**JAAR VAN UITGAVE** 2022
ORGANISATIE	Stichting Health Base	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Makkelijk lezen Bijsluiters zijn ontwikkeld voor personen met een verstandelijke beperking en hun begeleiders. De bijsluiters zijn bedoeld om samen met een begeleider door te nemen en vragen over de medicatie te kunnen beantwoorden. Er zijn 64 bijsluiters voor de meest gebruikte medicijnen bij deze doelgroep, zoals antipsychotica, slaap en kalmeringsmiddelen, lithium, methylfenidaat en anti-epileptica. Er is een inlegvel beschikbaar waarop persoonlijke informatie (zoals de dosering) kan worden geschreven door de arts. Stichting Pharos (expertisecentrum gericht op het terugdringen van gezondheidsverschillen) heeft de bijsluiters ook goedgekeurd voor laaggeletterden.	
DOELGROEP	Specifieke doelgroep: personen met een licht verstandelijke beperking, laaggeletterden en patiënten met beperkte gezondheidsvaardigheden.	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Centrum verstandelijke beperking en psychiatrie GGZ Drenthe Stichting Health Base	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.healthbase.nl/nieuws-updates/makkelijk-lezen-bijsluiters/ https://www.healthbase.nl/wat-we-bieden/ziekenhuis/	

6. Info over rijvaardigheid

TITEL	**Inventaris preventiematerialen middelengebruik en verkeer**	
VORM	Dossier	**JAAR VAN UITGAVE** 2021
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze inventaris biedt een overzicht van het huidige aanbod (van VAD en van andere organisaties) over alcohol- en ander druggebruik in het verkeer. Ze is bedoeld voor preventiewerkers en andere professionelen (bijvoorbeeld leerkrachten, organisatoren van evenementen, …) die op zoek zijn naar informatief materiaal en methodieken voor het opzetten van preventie-activiteiten.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Geeraerts Gilles Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel gilles.geeraerts@vad.be 02 422 03 73	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://vad.be/catalogus/inventaris-preventiematerialen-middelengebruik-en-verkeer/	

TITEL	**Dossier middelengebruik en verkeer**	
VORM	Dossier	**JAAR VAN UITGAVE** 2019
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	De wetenschappelijke literatuur over alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie en verkeer. Het dossier bevat vijf hoofdstukken: - In hoofdstuk 1 en 2 beschrijven we de invloed van verschillende middelen (opgedeeld in alcohol, illegale drugs en psychoactieve medicatie) op de rijvaardigheid. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de invloed op de bestuurder en de invloed op ongevallen. - In hoofdstuk 3 bekijken we welke demografische en beïnvloedende factoren hierin een rol spelen. - In hoofdstuk 4 vind je informatie over de wetgeving omtrent rijden onder invloed, met inbegrip van procedures, strafbaarstelling en de controle op bestraffing. - Tot slot staan we in hoofdstuk 5 kort stil bij de rijgeschiktheid bij het gebruik van alcohol, andere drugs en psychoactieve medicatie.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Geeraerts Gilles Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel gilles.geeraerts@vad.be 02 422 03 73	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://vad.be/catalogus/dossier-middelengebruik-en-verkeer/	

TITEL	**Themadossier Verkeersveiligheid nr4. - Drugs en geneesmiddelen in het verkeer**	
VORM	Dossier	**JAAR VAN UITGAVE** 2019
ORGANISATIE	Vias Institute	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Dit themadossier biedt een uitgebreidere uiteenzetting over het thema verkeersveiligheid en rijden onder invloed van drugs en geneesmiddelen, met een overzicht van maatregelen, regelgeving en met verschillende Belgische kerncijfers.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Meesmann Uta Haachtsesteenweg 1405 1130 Brussel uta.meesmann@vias.be 02 244 15 13	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vias.be/nl/onderzoek/onze-publicaties/themadossier-verkeersveiligheid-n4-drugs-en-geneesmiddelen-in-het-verkeer-2018/	

TITEL	**Briefing 'Rijden onder invloed van geneesmiddelen'**	
VORM	Factsheet	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	Vias Institute	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Dit briefingdocument biedt een beknopte samenvatting van wetenschappelijke informatie over rijden onder invloed van geneesmiddelen. Het beschrijft de situatie in België, waaronder prevalentie, wetgeving en mogelijke maatregelen, en wordt regelmatig bijgewerkt.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Bouwen Lies Haachtsesteenweg 1405 1130 Brussel lies.bouwen@vias.be 02 240 06 59	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.vias.be/nl/onderzoek/onze-publicaties/briefing-conduite-sous-l-influence-de-medicaments/	

TITEL	**Wat zegt de wet over alcohol en drugs in het verkeer?**	
VORM	Factsheet	**JAAR VAN UITGAVE** 2016
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Rijden onder invloed van illegale drugs is verboden. Ook het gebruik van alcohol in het verkeer is gereglementeerd. Wat gebeurt er als je toch onder invloed van alcohol of drugs wordt tegengehouden door de politie? En mag je met de auto rijden als je medicatie neemt? Deze factsheet biedt antwoorden.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Geeraerts Gilles Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel gilles.geeraerts@vad.be 02 422 03 73	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://vad.be/catalogus/wat-zegt-de-wet-over-alcohol-en-drugs-in-het-verkeer/	

DEEL II:
Aan de slag

1. Zelftests en zelfzorg

TITEL	**Test jezelf: slaap- en kalmeermiddelen**	
VORM	Online tools	**JAAR VAN UITGAVE** 2021
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD), De Druglijn	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Ben je een kenner? Check met de kennistest hoeveel je écht weet over de effecten en risico's van slaap- en kalmeringsmiddelen. Slik je regelmatig slaap- of kalmeringsmiddelen? Wil je nagaan hoe riskant je gebruik is? Doe anoniem en vrijblijvend de zelftest en krijg meteen advies.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Evenepoel Tom Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel tom.evenpoel@vad.be 02 423 03 44	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.druglijn.be/test-jezelf/detail/slaap--en-kalmeringsmiddelen	

TITEL	**GRIP – Voor ouders, partners en kinderen van mensen die gebruiken**	
VORM	Online tools	**JAAR VAN UITGAVE** 2020
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD), De Druglijn	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze online tool op de website van De Druglijn is bedoeld voor ouders, partners of kinderen (KOAP) van mensen met een afhankelijkheidsprobleem. De oefeningen in deze tool helpen om even stil te staan bij de impact van het gebruik op het eigen leven. Er wordt ingegaan op een aantal vragen: Wat doet de situatie met jou? Hoeveel weet jij over drank, drugs, pillen en de problemen die ze veroorzaken? Hoe voel je je? Wat kan jij doen, en wie kan er mee helpen? Deze zelfreflectie verhoogt de veerkracht van de jongere. Er zijn drie verschillende modules: - GRIP voor partners - GRIP voor ouders - GRIP voor kinderen	
DOELGROEP	Algemene bevolking: ouders, partners of kinderen van mensen met een afhankelijkheidsprobleem	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Evenepoel Tom Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel tom.evenpoel@vad.be 02 423 03 44	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.druglijn.be/online-zelfzorg-grip/	

TITEL	**Slaappillen: zo geraak je ervan af**	
VORM	Website	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Onafhankelijke ziekenfondsen - Helan	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Nachtrust is een van de belangrijkste pijlers voor een goede gezondheid. Slaap versterkt je weerstand, verbetert je prestatievermogen en je bouwt er nieuwe energie mee op. Toch kampt 1 op 3 Belgen met acute slaapproblemen en slaapt 1 op 10 zelfs chronisch slecht. Velen grijpen naar slaappillen en dat is niet zonder gevaar.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Pellens Lynn Lynn.Pellens@helan.be 09 269 85 37	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.helan.be/nl/magazine/mijn-gezondheid/fit-in-je-hoofd/slaapmedicatie/	

TITEL	#mijnslaap	
VORM	Website: test, e-book	JAAR VAN UITGAVE 2024
ORGANISATIE	Onafhankelijke ziekenfondsen – Helan	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	1 op 2 mensen slaapt slecht en slapeloosheid is vandaag een groeiend probleem. Met #mijnslaap wil Helan Ziekenfonds je aan een verkwikkende nachtrust helpen. Op deze pagina vind je een kennistest over slaap en ontdek je via slaaptips, slaapadvies en het E-book slapeloosheid wat je overdag kan doen voor een goede nachtrust.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Pellens Lynn Lynn.Pellens@helan.be 09 269 85 37	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.helan.be/nl/magazine/tests/mijnslaap/	

TITEL	**Slaapproblemen, stress en angst? Wat je zelf kan doen om je beter te voelen. – onze expertise**	
VORM	Factsheet	**JAAR VAN UITGAVE** 2020
ORGANISATIE	Algemene Pharmaceutische Bond (APB)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Hoe kunnen we omgaan met slaapproblemen, stress en angst? We reiken hierbij een aantal alternatieve benaderingen voor de slaap- en kalmeermiddelen aan.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Saevels Jan Archimedestraat 11 1000 Brussel info@apb.be 02 285 42 42	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.apotheek.be/Pharmacy/Article/slaapproblemen-stress-en-angst-wat-je-zelf-kan-doen-om-je-beter-te-voelen~98	

TITEL	**Een goede nachtrust**	
VORM	Brochure	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Liberale Mutualiteiten	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze brochure bevat informatie over slaap, een normaal slaappatroon, de slaapbehoefte en slaapstoornissen. Daarnaast bevat de brochure info en tips om de slaapkwaliteit te verbeteren.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Bart Dewael Livornostraat 25 1050 Brussel gvo-pes@lm.be 02 542 86 00	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.lm-ml.be/nl/brochures/een-goede-nachtrust (Papieren) uitvoering: verkrijgbaar bij de lokale ziekenfondsen	

TITEL	**Ik wil slapen!**	
VORM	Brochure	**JAAR VAN UITGAVE** 2022
ORGANISATIE	Onafhankelijke Ziekenfondsen - MLOZ	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Een goede nachtrust is bijna even belangrijk als ademen en eten. Een derde van ons leven brengen we namelijk al slapend door. Als we 75 zijn, zullen we dus maar liefst 25 jaar van ons leven in dromenland hebben vertoefd. Aan de hand van concrete tips, praktische tests, duidelijke uitleg en een slaapagenda wil deze brochure volwassenen helpen om de weg naar dromenland terug te vinden.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Onafhankelijke Ziekenfondsen Lenniksebaan 788A 1070 Brussel commu@mloz.be 02 778 92 11	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.mloz.be/nl/documentatie/ik-wil-slapen	

TITEL	**Hoe omgaan met stress?**	
VORM	Brochure	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Liberale Mutualiteiten	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Een beetje stress kan geen kwaad, maar zoals bij alles: overdaad schaadt! Het is belangrijk om stresssignalen te herkennen en te leren hoe je er beter mee kan omgaan. Zo kan je stressgerelateerde gezondheidsproblemen voorkomen. Kijk snel in deze brochure voor meer informatie en praktische tips.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Dewael Bart Livornostraat 25 1050 Brussel gvo-pes@lm.be 02 542 86 00	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.lm-ml.be/nl/brochures/hoe-omgaan-met-stress (Papieren) uitvoering: verkrijgbaar bij de lokale ziekenfondsen	

TITEL	**Somber of depressief en dan?**	
VORM	Brochure	**JAAR VAN UITGAVE** 2019
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Brochure met informatie over de behandeling bij depressieve klachten.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/patient/brochure/3968/somber-of-depressief-en-dan	

TITEL	**Depressie**	
VORM	Brochure	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Liberale mutualiteiten	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Geestelijke gezondheidsproblemen komen vaak voor en kunnen ernstige gevolgen met zich meebrengen. De folder geeft meer informatie over depressie en behandelingsmogelijkheden die bestaan. Daarnaast bevat het ook praktische tips over hoe om te gaan met een depressie.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Dewael Bart Livornostraat 25 1050 Brussel gvo-pes@lm.be 02 542 86 00	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.lm-ml.be/nl/brochures/depressie (Papieren) uitvoering: verkrijgbaar bij de lokale ziekenfondsen	

TITEL	**Waarom blijft mijn pijn aanhouden en wat kan ik er aan doen?**
VORM	Brochure
ORGANISATIE	Domus Medica
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	In samenwerking met o.a. Pain in Motion ontwikkelde Domus Medica educatiemateriaal over chronische pijn in bio-psychosociaal perspectief voor patiënten. Deze informatiebrochure heeft als doel om patiënten meer inzicht te geven in wat pijn is, hoe het komt dat iemand pijn ervaart en wat zij kunnen doen om meer controle te krijgen over de pijnklachten. De brochure kan ook door de zorgverlener gebruikt worden als ondersteuning bij een gesprek over pijn en hoe je er invloed op kunt uitoefenen.
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Algemene bevolking
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Domus Medica vzw Lange Leemstraat 187 2018 Antwerpen vragen@domusmedica.be 03 425 76 76
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.domusmedica.be/richtlijnen/themadossiers/behandeling-van-chronische-pijn-de-eerste-lijn

TITEL	**ADHD bij kinderen**	
VORM	Brochure	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Liberale Mutualiteiten	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	In deze brochure vind je meer informatie over ADHD en hoe je hiermee als ouder kunt omgaan. Daarnaast staat de brochure boordevol praktische opvoedingstips, want elk kind heeft nood aan een goede structuur en duidelijke regels.	
DOELGROEP	Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Dewael Bart Livornostraat 25 1050 Brussel gvo-pes@lm.be 02 542 86 00	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.lm-ml.be/nl/brochures/adhd-bij-kinderen (Papieren) uitvoering: verkrijgbaar bij de lokale ziekenfondsen	

TITEL	**Psychofarmaca: welke risico's lopen uw patiënten? Samen zorgen voor een gepast gebruik**	
VORM	Website	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	Federale overheidsdienst volksgezondheid, veiligheid van de voedselketen en leefmilieu	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Op gebruikvanpsychofarmaca.be vinden artsen, apothekers en psychologen betrouwbare informatie over psychofarmaca, studies, praktische tools en allerlei andere hulpmiddelen zoals e-learnings en aanbevelingen.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Van Tomme Nele Galileelaan 5/2 1210 Brussel nele.vantomme@health.fgov.be 02 524 97 97	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://gebruikvanpsychofarmaca.be/	

TITEL	**Online handleiding 'Angst, stress, slaapproblemen, insomnie en depressie.'**	
VORM	Website	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	Federale overheidsdienst volksgezondheid, veiligheid van de voedselketen en leefmilieu	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze online handleiding werd ontwikkeld in het kader van de campagnes rond een goed gebruik van psychofarmaca in opdracht van de FOD Volksgezondheid. Het doel van deze site is om jou, als arts of apotheker, te helpen bij het begeleiden van je patiënten die klagen over slaapproblemen, angst en/of stress of depressieve klachten vertonen. Je vindt er informatie met betrekking tot deze klachten, maar ook de juiste boodschappen, praktische tips en allerlei hulpmiddelen zoals vragenlijsten ter evaluatie, modelbrieven gericht naar de patiënten, brochures, enzovoort. Deze praktische hulpmiddelen zijn verzameld in een speciaal hoofdstuk.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Van Tomme Nele Galileelaan 5/2 1210 Brussel nele.vantomme@health.fgov.be 02 524 97 97	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://gebruikvanpsychofarmaca-gids.be/	

TITEL	**Aanpak van slaapklachten en insomnie bij volwassenen in de eerste lijn**	
VORM	Brochure Dossier Steekkaarten	**JAAR VAN UITGAVE** 2018
ORGANISATIE	Domus Medica	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Materiaal dat huisartsen ondersteunt bij de aanpak van slaapklachten en insomnie bij volwassenen in de eerstelijn. Dit bestaat uit: - Richtlijn 'Aanpak van slaapklachten en insomnie bij volwassenen in de eerstelijn. Hierin wordt een getrapte aanpak voorgesteld om deze patiënten beter te helpen en op te volgen. Nadruk ligt op een niet-medicamenteuze aanpak en het oordeelkundig gebruik van slaapmiddelen. - Steekkaart slaapklachten en insomnie - Brochure slapeloosheid Voor meer informatie over dit materiaal zie ook https://www.huisartsnu.be/2018/nr6/bespreking/slaapklachten-en-insomnie-bij-volwassenen.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: huisartsen Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Domus Medica vzw Lange Leemstraat 187 2018 Antwerpen vragen@domusmedica.be 03 425 76 76	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.domusmedica.be/richtlijnen/aanpak-van-slaapklachten-en-insomnie-bij-volwassenen-de-eerste-lijn	

TITEL	**Behandeling van chronische pijn in de eerste lijn**	
VORM	Brochure Dossier, richtlijn Praktijkinstrumenten	**JAAR VAN UITGAVE** 2022
ORGANISATIE	Domus Medica	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Themadossier over de behandeling van chronische pijn in de eerste lijn. Dit bestaat uit: - Richtlijn 'Aanpak van chronische pijn in de eerste lijn' (herzien in 2017) - Praktijkinstrumenten (activiteitendagboek voor patiënten, symptomenlijst, script en handleiding voor motiverende gespreksvoering) - Informatiemateriaal voor patiënten - Opleiding en navorming - Leeslijst	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: huisartsen Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Domus Medica vzw Lange Leemstraat 187 2018 Antwerpen vragen@domusmedica.be 03 425 76 76	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.domusmedica.be/richtlijnen/themadossiers/behandeling-van-chronische-pijn-de-eerste-lijn	

TITEL	**Depressie bij volwassenen**	
VORM	Dossier Steekkaarten	**JAAR VAN UITGAVE** 2017
ORGANISATIE	Domus Medica	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Themadossier dat huisartsen ondersteunt bij de aanpak van depressie bij volwassenen in de eerste lijn. Dit bestaat uit: - De nieuwe richtlijn geeft antwoord op twaalf klinische vragen, waaronder twee aparte vragen over de diagnostiek en aanpak van depressie bij ouderen. - De kernboodschappen vatten de belangrijkste aanbevelingen voor uw praktijk samen. - De twee bijbehorende steekkaarten geven een overzicht van de diagnostiek en het beleid bij depressie. Voor meer informatie over dit materiaal zie ook https://www.domusmedica.be/actueel/nieuwe-richtlijn-depressie-bij-volwassenen.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: huisartsen Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Domus Medica vzw Lange Leemstraat 187 2018 Antwerpen vragen@domusmedica.be 03 425 76 76	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.domusmedica.be/richtlijnen/depressie-bij-volwassenen	

TITEL	**Toolbox gezonde focus**	
VORM	Brochure + Dossier, E-learning Factsheet Lespakket: FTO modules Podcast, themajournaal, video, webinar	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Een overzicht met diverse materialen om zorgverleners, onderwijs- en preventieprofessionals te ondersteunen bij hun rol om het oneigenlijk gebruik van ADHD-medicatie onder studenten terug te dringen. Materialen voor zorgverleners - Video Effectiviteit en veiligheid oneigenlijk gebruik ADHD-medicatie - FTO-module Zorgvuldig beleid bij ADHD-medicatie - E-learning ADHD in de eerste lijn - Themajournaal Oneigenlijk gebruik van ADHD-medicatie - Aandachtspunten Zorgvuldig beleid bij ADHD-medicatie Materialen voor onderwijs- en preventieprofessionals - Video Kan je van ADHD-medicijnen beter studeren? - Trainingsmodule Oneigenlijk gebruik van ADHD-medicatie - Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Materialen voor zorgverleners, onderwijs- en preventieprofessionals - Factsheet Oneigenlijk gebruik ADHD-medicatie - Rapport Effectiviteit en veiligheid oneigenlijk gebruik ADHD-medicatie - Infographic Effectiviteit en veiligheid oneigenlijk gebruik ADHD-medicatie - Tips gezond studeren en concentreren - Tips signaleren en bespreken oneigenlijk gebruik van ADHD-medicatie - Webinar - Zorgwijzer - De podcast	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	

WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/projecten/informatiepagina/5159/toolbox-gezonde-focus

3. Online cursussen

3.1. Psychoactieve medicatie algemeen

TITEL	**Online cursus: Psychoactieve medicatie**	
VORM	Vorming	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	In deze online cursus gaan we in op psychoactieve medicatie. We bespreken drie types psychoactieve medicatie: slaap- en kalmeringsmiddelen, antidepressiva en antipsychotica. Wat zijn de effecten ervan op het lichaam en de hersenen. We staan stil bij verantwoord gebruik, bekijken de risico's, en welke factoren die risico's groter of kleiner maken. We bespreken het omgaan met problemen. En ten slotte kijken we naar wat de Belgische wet zegt over psychoactieve medicatie. Ter informatie: opioïde pijnstillers komen in deze module niet aan bod. Zij worden uitgebreid besproken in de online cursus 'Productinfo opioïden'.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Popelier Kaatje Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel kaatje.popelier@vad.be 02 882 74 03	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://vormingen.vad.be/courses/productinfo-psychoactieve-medicatie/	

TITEL	**Behandelingen met psychofarmaca**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	Federale overheidsdienst volksgezondheid, veiligheid van de voedselketen en leefmilieu	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Als je als psycholoog ooit vragen hebt gekregen van je patiënten over hun behandeling met psychoactieve medicatie en je je verloren voelt in het doolhof van de bestaande psychofarmaca, dan is deze e-learning iets voor jou. Het geeft inzicht in hoe medicamenteuze behandelingen met patiënten kunnen worden besproken en hoe de samenwerking met de voorschrijvende arts kan worden versterkt. Deze e-learning bevat in totaal 6 hoofdstukken: Inleiding: Hoe bespreek je behandelingen met psychofarmaca met jouw patiënten en hoe versterk je de samenwerking met voorschrijvende artsen? 1: Het standpunt van de psycholoog over een behandeling met psychofarmaca 2: De behandeling met psychofarmaca samen met de patiënt benaderen zonder de grondbeginselen los te laten 3: De kennis over psychoactieve medicatie vergroten 4: De communicatie tussen de patiënt en de voorschrijvende arts bevorderen 5: Samenwerking tussen de psycholoog en de voorschrijvende arts 6: Waarom contact opnemen met de voorschrijvende arts om een behandeling met psychofarmaca te bespreken? 7. Praktische oefening: De situatie van Maarten	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Van Tomme Nele Galileelaan 5/2 1210 Brussel nele.vantomme@health.fgov.be 02 524 97 97	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://eacademy.riziv-inami.health.fgov.be	

TITEL	**Medicijnengroep gehandicaptenzorg – Psychische aandoeningen**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze cursus voor begeleiders, verzorgenden en verpleegkundigen bespreekt de belangrijkste medicijnen en medicijngroepen bij psychische aandoeningen bij mensen met een verstandelijke beperking. Deze kennis helpt om op een verantwoorde manier problemen met medicatie te kunnen signaleren.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: agogisch en maatschappelijk medewerkers, begeleiders, verpleegkundigen, verzorgenden	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/scholing/e-learning/3921/medicijngroepen-gehandicaptenzorg---psychische-aandoeningen	

TITEL	**Medicijngroepen GGZ – Psychische aandoeningen**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze cursus voor onder andere begeleiders, verzorgenden en verpleegkundigen bespreekt de belangrijkste medicijnen en -groepen bij psychische aandoeningen bij cliënten in de GGZ. Deze kennis helpt om op een verantwoorde manier problemen met medicatie te kunnen signaleren.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: agogisch en maatschappelijk medewerkers, begeleiders, verpleegkundigen, verzorgenden	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/scholing/e-learning/3985/medicijngroepen-ggz-%E2%80%93-psychische-aandoeningen	

TITEL	**Medicijngroepen jeugdzorg – Psychische aandoeningen**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze cursus voor begeleiders, verzorgenden en verpleegkundigen bespreekt de belangrijkste medicijnen en -groepen bij psychische aandoeningen bij kinderen en jeugd. Die kennis helpt om op een verantwoorde manier problemen met medicatie te kunnen signaleren.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/scholing/e-learning/4048/medicijngroepen-jeugdzorg-%E2%80%93-psychische-aandoeningen	

TITEL	**Medicijngroepen ouderenzorg – Psychische aandoeningen**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze cursus voor verzorgenden en verpleegkundigen bespreekt de belangrijkste medicijnen en -groepen bij psychische aandoeningen bij ouderen. Deze kennis helpt om op een verantwoorde manier problemen met medicatie te kunnen signaleren.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: verpleegkundigen, verzorgenden	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/scholing/e-learning/3963/medicijngroepen-ouderenzorg-%E2%80%93-psychische-aandoeningen	

TITEL	**Afbouwen van antidepressiva**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Federale overheidsdienst volksgezondheid, veiligheid van de voedselketen en leefmilieu	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Sommige patiënten nemen jarenlang antidepressiva, wat veel langer is dan aanbevolen. Soms is er geen indicatie meer voor het nemen van antidepressiva. Als dat zo is, en je denkt dat je patiënt zou kunnen stoppen, is een afbouw aan de orde. Maar veel artsen en apothekers ervaren drempels om te spreken over het antidepressivagebruik van hun patiënt. In deze e-learning ontdek je • wat de nadelen zijn van langdurig gebruik van antidepressiva – en de risico's van stoppen; • hoe je een afbouw kan aanbrengen bij de patiënt; • hoe je concreet afbouwt. De e-learning is gebaseerd op casussen. Je vertrekt meestal vanuit het standpunt van de arts, maar ook de rol van de apotheker bij de afbouw en de samenwerking tussen arts en apotheker komt aan bod.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Van Tomme Nele Galileelaan 5/2 1210 Brussel nele.vantomme@health.fgov.be 02 524 97 97	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://bcfi.be/nl/portfolio/afbouwen-van-antidepressiva/	

TITEL	**Afbouwen antidepressiva**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Huisartsen en POH's GGZ leren in deze cursus werken volgens een hybride methode voor het afbouwen van antidepressiva in de (huisartsen)praktijk. Deze methode omvat zowel face-to-face contacten als online modules en feedback. De cursus is bedoeld als voorbereiding op een FTO over antidepressiva.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: verpleegkundigen, verzorgenden	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/scholing/e-learning/5733/afbouwen-antidepressiva-	

TITEL	**Medicijnen bij depressie**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Begeleid jij cliënten met een depressie? Als aanpassingen in levensstijl niet voldoende helpen, kan de arts antidepressiva voorschrijven. In deze cursus leer je alles over deze medicijnen, zodat je je cliënt voortaan nog beter begeleidt en eventuele problemen snel signaleert.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: verpleegkundigen, verzorgenden	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/scholing/e-learning/5118/medicijnen-bij-depressie	

TITEL	**Depressie**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Federale overheidsdienst volksgezondheid, veiligheid van de voedselketen en leefmilieu	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Geestelijke gezondheid en psychisch welzijn zijn niet altijd gemakkelijke thema's binnen de huisartsgeneeskunde. Aan de ene kant vermijden huisartsen om het thema aan te boren en verder te exploreren en schrijven ze (te) snel een antidepressivum voor. Dit omdat men onvoldoende gewapend is om depressieve klachten aan te pakken. Aan de andere kant zien we ook dat de patiënt de voorkeur geeft aan een snelle en onmiddellijke behandeling door middel van medicatie, eerder dan zich de vragen te stellen bij wat hem overkomt en hierover met zijn arts te spreken. **Deel 1: Diagnostiek** Er wordt dieper ingegaan op het onderscheid tussen een depressie enerzijds en stressvolle levensgebeurtenissen die depressieve gevoelens opwekken zonder een echte depressie te ontwikkelen (rouw, stress/overspanning/burn-out) anderzijds. De differentiële diagnose en de verschillende stappen om een adequate diagnose van depressie te komen worden grondig toegelicht. Er wordt ook bijzondere aandacht besteed aan de beoordeling van suïcidale risico's. **Deel 2: Behandeling** Er wordt dieper ingegaan op het model van een getrapt zorgsysteem, waarbij het step up-principe gehanteerd wordt dat de patiënt zorg biedt van lage tot hoge intensiteit, afhankelijk van de behoeften van de patiënt en de ernst van de depressie. Afhankelijk van de ernstinschatting worden de verschillende behandelopties besproken, met bijzondere aandacht voor het belang van psycho-educatie, de verschillende niet-medicamenteuze en niet-medicamenteuze interventies, en verwijzing.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Van Tomme Nele Galileelaan 5/2 1210 Brussel nele.vantomme@health.fgov.be 02 524 97 97	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	Online (site): https://eacademy.riziv-inami.health.fgov.be	

3.3. Antipsychotica

TITEL	**Antipsychotica en afbouw**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze cursus voor begeleiders, verzorgenden en verpleegkundigen gaat dieper in op probleemgedrag van cliënten en de rol van antipsychotica hierbij. Je leert wat de nadelen zijn van deze middelen en hoe ze afgebouwd kunnen worden.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/scholing/e-learning/5702/antipsychotica-en-afbouw	

3.4. Opioïde pijnstillers

TITEL	**Online cursus: Opioïden**	
VORM	Vorming	**JAAR VAN UITGAVE** 2021
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Heroïne en opioïde pijnstillers vallen in het Drugwiel in de categorie van de opioïden. In deze vorming bespreken we wat opioïden zijn en we bekijken de gemeenschappelijke kenmerken. Daarna gaan we dieper in op heroïne. We bespreken ook de meest gebruikte opioïde pijnstillers. Elke online vorming omvat enkele verwerkingsvraagjes. Deze helpen om je de aangeleverde info eigen te maken.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs Algemene bevolking	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Popelier Kaatje Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel kaatje.popelier@vad.be 02 882 74 03	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://vormingen.vad.be/courses/productinfo-opioiden/	

TITEL	**Afbouwen van opioïden**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2022
ORGANISATIE	BCFI CBIP	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	In de e-learning “Afbouwen van opioïden” leer je aan de hand van levensechte casussen: • waarom je een afbouw van opioïden zou kunnen overwegen • welke patiënten geschikt zijn voor een afbouw in eerste lijn • welke afspraken je maakt en welke voorzorgen je neemt voor je aan de afbouw begint • hoe je afbouwt aan de hand van een vereenvoudigd afbouwschema	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	BCFI CBIP Galileelaan 5/03, 1210 Brussel auditorium@bcfi.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.bcfi.be/nl/portfolio/sevrage-progressif-des-opioides/	

TITEL	Opioïdegebruik en chronische pijn	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2022
ORGANISATIE	BCFI CBIP	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze e-learning belicht op toegankelijke wijze de verschillende aspecten van dit probleem, zodat je in de praktijk sterker in je schoenen staat en schade kan vermijden. • Hoe groot is het opioïdgebruik in België? • Wat is chronische pijn is en waarom is hier voornamelijk een niet-medicamenteuze aanpak nodig? • Hoe werkzaam zijn opioïden bij chronische pijn en wat zijn de ernstige ongewenste effecten? • Wanneer is er sprake van afhankelijkheid of problematisch gebruik en hoe ga je hier mee om?	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	BCFI CBIP Galileelaan 5/03, 1210 Brussel auditorium@bcfi.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.bcfi.be/nl/portfolio/consommation-dopioides-et-douleur-chronique/	

TITEL	**Communiceren over opioïden**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	BCFI CBIP	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	De deelnemers krijgen advies over de basisprincipes van **motiverende gespreksvoering**. Daarna komen aan bod: • het starten van een proefbehandeling met opioïden • afbouwen van opioïden • verwijzen van de patiënt naar de psycholoog. Er wordt ook telkens een voorbeeldconsultatie tussen arts en patiënt getoond zodat je kan zien hoe je dit in de praktijk kan toepassen.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	BCFI CBIP Galileelaan 5/03, 1210 Brussel auditorium@bcfi.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.bcfi.be/nl/portfolio/communiceren-over-opioiden/	

TITEL	**Opioïden**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2021
ORGANISATIE	Domus Medica	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Meer leren over opioïden? Dat kan via deze hands-on e-learning. De e-learning bevat zowel een theoretisch luik, waar je onder andere je farmacologische kennis kan bijschaven als een praktisch luik voor in de apotheek- en artsenpraktijk.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: huisartsen	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Domus Medica vzw Lange Leemstraat 187 2018 Antwerpen vragen@domusmedica.be 03 425 76 76	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medi-campus.be/enrol/index.php?id=33	

TITEL	**Chronische pijn**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2022
ORGANISATIE	Domus Medica	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze e-learnings rond chronische pijn kwamen tot stand door een samenwerking tussen Domus Medica vzw, SSMG en onderzoeksgroep 'Pain in Motion': een onderzoeksgroep bestaande uit pijnexperten die verbonden zijn aan verschillende universiteiten in België. In **Chronische pijn - Deel 1** wordt dieper ingegaan op de neurofysiologie van pijn in een biopsychosociaal perspectief. In **Chronische pijn - Deel 2** ligt de focus op het effectieve pijnmanagement in een biopsychosociaal perspectief.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: huisartsen	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Domus Medica vzw Lange Leemstraat 187 2018 Antwerpen vragen@domusmedica.be 03 425 76 76	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medi-campus.be/enrol/index.php?id=57	

TITEL	**Opioïden – Praktijkmedewerkers en apothekersassistenten**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Het gebruik van opioïden is de laatste jaren sterk toegenomen. Na het volgen van deze cursus heb je voldoende kennis over opioïden, hun toepassing en de aandachtspunten bij deze pijnstillers. Hierdoor kun jij jouw patiënten met opioïden betere voorlichting geven. Ook kun je bijdragen aan het herkennen en voorkomen van ongewenst gebruik van opioïden. In de cursus leer je over: - soorten pijn - behandeling van pijn - opioïden - ongewenst gebruik van opioïden Naast leerstof en opdrachten, bevat de cursus ook casuïstiek. Zo leer je de kennis in te praktijk toe te passen.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: apothekersassistenten, praktijkondersteuners	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/scholing/e-learning/e-learning/5063/opioiden---praktijkmedewerkers-en-apothekersassistenten	

TITEL	Opioïden – Voorschrijvers, POH-GGZ, apothekers	
VORM	E-learning	JAAR VAN UITGAVE 2024
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Weet jij wanneer je als arts of apotheker extra voorzichtig moet zijn bij het voorschrijven of afleveren van opioïden? Na het volgen van deze cursus heb je voldoende kennis om patiënten op een veilige manier met opioïden te behandelen. Je weet bij welke vormen van opioïden een goede keus zijn. Aan de hand van casuïstiek gaan we in op de problemen die je als voorschrijver of apotheker kan tegenkomen bij het gebruik van opioïden, zoals hyperalgesie, tolerantie en verslaving. Ook leer je hoe je gebruikers die willen stoppen met opioïden kan begeleiden.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: Apothekers, Artsen, Huisartsen, Specialisten ouderengeneeskunde, Tandartsen, Verpleegkundig specialisten, Ziekenhuisapothekers, Artsen voor verstandelijk gehandicapten, Physician assistants, Praktijkondersteuners GGZ	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/scholing/e-learning/e-learning/5061/opioiden---voorschrijvers-poh-ggz-apothekers	

TITEL	**Afbouwen van benzodiazepines**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	BCFI CBIP	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Wil je je patiënt met slaapklachten helpen zijn of haar benzodiazepines of Z-drugs af te bouwen, *maar twijfel je hoe eraan te beginnen?* Je bent niet de enige. Veel artsen en apothekers maken zich hier zorgen over. Hoe maak je het onderwerp bespreekbaar zonder het vertrouwen van je patiënt te schaden? Hoe ga je om met weerstand? En hoe bouw je concreet af? In deze e-learning ga je zelf aan de slag met een casus, en reiken we je verschillende tools en tips aan om het afbouwen tot een succesvol einde te brengen.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	BCFI CBIP Galileelaan 5/03, 1210 Brussel auditorium@bcfi.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.bcfi.be/nl/portfolio/afbouwen-van-benzodiazepines/	

TITEL	**Benzoconsult**	
VORM	Affiche E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2020
ORGANISATIE	Federale overheidsdienst volksgezondheid, veiligheid van de voedselketen en leefmilieu	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	**Deel 1: Exploratie en Anamnese** Met deze leermodule trachten we je concrete tools mee te geven om binnen een 'benzoconsult' niet-medicamenteuze interventies mogelijk te maken. Aan de hand van videocasuïstiek, doorklikmogelijkheden, weetjes, oefeningen, tools en brochures, ... hopen we je op een interactieve manier een aantal handvatten mee te geven om een rationeel gebruik van benzo's te realiseren. **Deel 2: Niet-medicamenteuze interventies** In deel 2 van de leermodule geven we je concrete tools mee om binnen een 'benzoconsult' niet-medicamenteuze interventies mogelijk te maken.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Van Tomme Nele Galileelaan 5/2 1210 Brussel nele.vantomme@health.fgov.be 02 524 97 97	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://eacademy.riziv-inami.health.fgov.be	

TITEL	Webinar Gezonde focus	
VORM	Webinar	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Dit webinar vergroot het bewustzijn van en de kennis over het oneigenlijk gebruik van ADHD medicatie onder studenten bij zorgverleners, onderwijs- en preventieprofessionals. Daarnaast geeft het inzicht in ieders rol bij het terugdringen van dit oneigenlijk gebruik.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/scholing/e-learning/5277/webinar-gezonde-focus	

TITEL	ADHD in de eerste lijn	
VORM	E-learning	JAAR VAN UITGAVE 2024
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	In deze cursus leer je over ADHD in de eerste lijn. Aan de hand van een casus bespreken we de diagnostiek, behandeling en evaluatie van ADHD. Ook gaan we in op aandachtspunten bij ADHD rondom de overgang van kind naar volwassene. Hierdoor kun je je patiënten met ADHD nog beter begeleiden.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: huisartsen, apothekers, praktijkondersteuners GGZ	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/scholing/e-learning/5173/adhd-in-de-eerste-lijn	

TITEL	Gedragsproblemen bij dementie	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2019
ORGANISATIE	BCFI CBIP	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze interactieve module is over de niet-medicamenteuze aanpak van gedragsproblemen bij dementie en het goed gebruik van psychofarmaca. Ook een veilige afbouw van psychofarmaca komt aan bod.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	BCFI CBIP Galileelaan 5/03, 1210 Brussel auditorium@bcfi.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.bcfi.be/nl/portfolio/gedragsproblemen-bij-dementie/	

TITEL	**Geneesmiddelen en valrisico**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	BCFI CBIP	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Wist je dat je als arts of apotheker een belangrijke rol kunt spelen in de valpreventie bij ouderen? In deze e-learning vertrekken we vanuit de concrete situatie van een patiënt en op basis van die casus bekijken we samen: • Welke geneesmiddelen het valrisico verhogen, • Welke ongewenste effecten een valincident kunnen veroorzaken, • Welke preventieve maatregelen doeltreffend zijn in de dagelijkse praktijk. Volg deze e-learning en help mee valincidenten te voorkomen bij je oudere patiënten.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	BCFI CBIP Av. Galilée 5/03, 1210 Bruxelles auditorium@bcfi.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.bcfi.be/nl/portfolio/geneesmiddelen-en-valrisico	

TITEL	**Medicijngroepen ouderenzorg – Dementie**	
VORM	E-learning	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze cursus voor medewerkers in de ouderenzorg bespreekt de signalen die wijzen op dementie en de medicijnen die cliënten met dementie veel gebruiken. Deze kennis helpt je bij het beantwoorden van vragen, het juist geven van medicijnen en het signaleren van problemen bij dementie.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: aandachtsvelders medicatieveiligheid, agogisch en maatschappelijk werkers, verpleegkundigen, verzorgenden	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/scholing/e-learning/5761/medicijngroepen-ouderenzorg---dementie	

4. Screenings- en assessmentinstrumenten

TITEL	**me-ASSIST**	
VORM	Online screening/toolbox	**JAAR VAN UITGAVE** 2021
ORGANISATIE	Vlaams Expertisecentrum voor alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gokken en gamen (VAD)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Een website voor artsen en welzijnswerkers. De online toolbox helpt om een cliënt te screenen op zijn alcohol-, tabak- of ander middelengebruik, of op gokken, en om met hem of haar het gesprek aan te gaan. De toolbox bevat de volgende screeningsinstrumenten: ASSIST, AUDIT, CRAFFT en NODS-PERC	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	VAD Vanderlindenstraat 15 1030 Brussel vad@vad.be 02 423 03 33	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.me-assist.com	

TITEL	**Algoritmes voor oordeelkundig gebruik van psychofarmaca i.k.v. valrisico bij ouderen**	
VORM	Document	**JAAR VAN UITGAVE** 2017
ORGANISATIE	Expertisecentrum Val-en fractuurpreventie Vlaanderen	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Deze algoritmes begeleiden zorgverleners bij het rationaliseren en eventueel afbouwen/stoppen van psychofarmaca.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Expertisecentrum Val- en fractuurpreventie Vlaanderen Kapucijnenvoer 35 blok d – bus 7001, 3000 Leuven expertisecentrum@valpreventie.be 016320051	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.valpreventie.be/materialen	

5. Andere werkvormen (podcast, quiz, voorstellingen)

TITEL	**BENZOCARE-podcast**	
VORM	Podcast	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Onderzoeksteam BENZOCARE	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	In de BENZOCARE-podcast delen een onderzoeker, een huisarts en een patiënt hun ervaring met betrekking tot benzodiazepines en Z-drugs (het voorschrijven, de afhankelijkheid, de afbouw). De podcast bestaat uit twee afleveringen: - Aflevering 1 bespreekt de indicaties van de benzodiazepines en Z-drugs, hun voordelen en risico's. - Aflevering 2 gaat dieper in op de complexiteit en de uitdagingen van het afbouwproces. De tweedelige BENZOCARE-podcast is te beluisteren via Spotify. De podcast is beschikbaar in het Nederlands en het Frans. De podcast werd gefinancierd door BELSPO als onderdeel van het BENZOCARE onderzoeksproject.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Melissa Ceuterick melissa.ceuterick@ugent.be	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://open.spotify.com/show/3wDHOupam3S9m3FHX4UO82	

TITEL	Gezond gezegd: slaap	
VORM	Podcast	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Onafhankelijke Ziekenfondsen	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	In deze aflevering van de podcast Gezond gezegd van de Onafhankelijke Ziekenfondsen gaat dr. Joke Pauwelyn dieper in op het belang van kwalitatieve slaap, de meest voorkomende slaapstoornissen en het verantwoord gebruik van slaapmiddelen. Wat komt aan bod? - Waarom is slaap zo essentieel voor onze gezondheid? - Hoe herken je verstoorde slaappatronen en wat kun je eraan doen? - Wat is de plaats van slaapmedicatie in de behandeling, en waar moet je voorzichtig mee zijn?	
DOELGROEP	Algemene bevolking Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Onafhankelijke Ziekenfondsen Lenniksebaan 788A 1070 Brussel commu@mloz.be 02 778 92 11	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.mloz.be/nl/documentatie/gezond-gezegd-slaap	

TITEL	**Demedicalisering – afbouwen van antidepressiva**	
VORM	Podcast	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Demedicalisering is onze nieuwe serie naar aanleiding van de Dag van Verantwoord Medicijngebruik. In deze spin off van thematische podcasts over Afbouwen van Medicijngroepen gaan we in aflevering 3 in op het gebruik van minder antidepressiva. Te gast in deze aflevering is Christiaan Vinkers, psychiater en hoogleraar Stress en veerkracht bij het Amsterdam UMC	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/over-ivm/informatiepagina/5472/demedicalisering---afbouwen-van-antidepressiva	

TITEL	**Demedicalisering – afbouwen van opioïden**	
VORM	Podcast	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Demedicalisering is onze nieuwe serie naar aanleiding van de Dag van Verantwoord Medicijngebruik. Martine de Ponti, apotheker bij apotheek Roermond-Zuid vertelt over de pilot van het minderen van opioïden, waar mogelijk. En hoe dit een nieuwe dimensie aan haar rol van apotheker en specifiek in het contact met patiënten heeft gegeven	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/over-ivm/informatiepagina/5483/demedicalisering---afbouwen-van-opioiden	

TITEL	**Demedicalisering – afbouwen van slaapmedicatie**	
VORM	Podcast	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Demedicalisering is onze nieuwe serie naar aanleiding van de Dag van Verantwoord Medicijngebruik. In deze spin off van thematische podcasts over Afbouwen van Medicijngroepen gaan we in aflevering 6 in op het afbouwen van slaapmedicatie als benzodiazepines Te gast in deze aflevering zijn - Klaas Jan Bolt, Benzomoe - Mark Slager, openbaar apotheker bij Apotheek Schothorst	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/over-ivm/informatiepagina/5520/demedicalisering---afbouwen-van-slaapmedicatie	

TITEL	**Slaapquiz (thuissetting/woonzorgcentra)**	
VORM	Quiz	**JAAR VAN UITGAVE** 2016
ORGANISATIE	Expertisecentrum Val-en fractuurpreventie Vlaanderen	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Aan de hand van juist/fout vragen en meerkeuzevragen, komen de deelnemers meer te weten over slaapmedicatie, alternatieven voor slaapmedicatie, slaaptips, … Er is een slaapquiz voorzien voor de thuissetting en eentje voor in woonzorgcentra.	
DOELGROEP	Specifieke doelgroep 65-plussers	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Expertisecentrum Val- en fractuurpreventie Vlaanderen Kapucijnenvoer 35 blok d – bus 7001, 3000 Leuven expertisecentrum@valpreventie.be 016320051	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.valpreventie.be/materialen	

TITEL	**Voorstelling Kris Baert: 'Hoe slapen weer een zaligheid werd'**	
VORM	Voorstelling	**JAAR VAN UITGAVE** 2015/2016
ORGANISATIE	Expertisecentrum Val-en fractuurpreventie Vlaanderen	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	In deze voorstelling vertelt Kris Baert over zijn verslaving aan de slaappil.	
DOELGROEP	Algemene bevolking Specifieke doelgroep 65-plussers	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Baert Kris kris_baert@hotmail.com 0477/610197	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.valpreventie.be/materialen	

6. Materiaal voor multidisciplinair overleg

TITEL	**MFO pakket valpreventie en medicatie**	
VORM	Lespakket	**JAAR VAN UITGAVE** 2016
ORGANISATIE	Expertisecentrum Val-en fractuurpreventie Vlaanderen	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Een MFO, of Medisch Farmaceutisch Overleg, is een lokaal overleg waarbij verschillende hulpverleners een situatie bespreken aan de hand van casussen en richtvragen met als doel hierover afspraken te maken. In de thuissetting is het MFO in eerste instantie bedoeld voor artsen en apothekers, maar ook andere zorgverleners, zoals (hoofd)verpleegkundigen kunnen betrokken worden. Belangrijk: Het MFO Valpreventie en medicatie is geen bijscholing als dusdanig over valproblematiek, maar focust zich wel op het maken van lokale afspraken over medicatie en valproblematiek.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Expertisecentrum Val- en fractuurpreventie Vlaanderen Kapucijnenvoer 35 blok d – bus 7001, 3000 Leuven expertisecentrum@valpreventie.be 016320051	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.valpreventie.be/vormingen-hulpverleners	

TITEL	**ADHD**	
VORM	Lespakket	**JAAR VAN UITGAVE** 2022
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	FTO-modules en presentaties voor een FTO over ADHD bij kinderen of zorgvuldig beleid bij ADHD-medicatie: 1. **ADHD bij kinderen**: gebaseerd op *de NHG-Standaard ADHD bij kinderen (2014)*. 2. **Zorgvuldig beleid bij ADHD-medicatie**: optimaliseren van het medicatieproces bij het voorschrijven en afleveren van ADHD-medicatie.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: apothekers en huisartsen	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/fto-voorbereiding/fto-module-presentatie/202/adhd	

TITEL	**Angst**	
VORM	Lespakket	**JAAR VAN UITGAVE** 2025
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Module, presentatie en casuïstiek voor het farmacotherapieoverleg (FTO) over de behandeling van angststoornissen, gebaseerd op de *NHG-Standaard Angst (2025).*	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: apothekers en huisartsen	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/fto-voorbereiding/fto-module-presentatie/260/angst	

TITEL	**Depressie**	
VORM	Lespakket	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	FTO-modules, casuïstiek, presentaties en handleiding prescriptiecijfers voor een FTO over depressie. De module bestaat uit 4 delen: 1. **Depressie**: behandeling van depressie, gebaseerd op de *NHG-Standaard Depressie (2022)*. 2. **Afbouwen antidepressiva**: afbouwen van antidepressiva, gebaseerd op de multidisciplinaire documenten *Afbouwen SSRI's & SNRI's* (2018) en *Afbouwen overige antidepressiva* (2023) . 3. **Angst en depressie in de palliatieve fase** 4. **Voorschrijfgegevens**	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: apothekers en huisartsen	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/fto-voorbereiding/fto-module-presentatie/201/depressie	

TITEL	**Hypnotica**	
VORM	Brochure, lespakket, werkboek, vragenlijsten	**JAAR VAN UITGAVE** 2024
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	FTO-modules, werkboek, presentaties, handleiding prescriptiecijfers en overige werkmaterialen voor een FTO (ook in het verpleeghuis) over slapeloosheid en stoppen met benzodiazepines: 1. **Slapeloosheid**: algemene kennis over slapeloosheid en de indicaties van slaapmiddelen (benzodiazepinen). De module is gebaseerd op de *NHG-Standaard Slaapproblemen (2024)*. 2. **Aanpak langdurig gebruik van slaapmiddelen**: module gericht op het verminderen van het aantal chronische gebruikers van slaapmiddelen + werkboek over de minimale interventie bij het stoppen met benzodiazepinen, met instructies voor het uitwerken en uitvoeren van de aanpak van de minimale interventie 3. **Hulpmiddelen bij aanpak langdurig gebruik slaapmiddelen**: slaap-waakkalender, vragenlijsten Bendep SRQ en BWSQ 4. **Hypnotica in verpleeghuizen**: gebaseerd op de *Verenso-richtlijn Probleemgedrag (2008)* en de aanbevelingen in de *NHG-Standaard Slaapproblemen en slaapmiddelen (2014)*. **5. Voorschrijfgegevens**	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: apothekers, huisartsen, specialisten ouderengeneeskunde, verpleegkundigen	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/fto-voorbereiding/fto-module-presentatie/230/hypnotica	

TITEL	Geneesmiddelen en suïcide	
VORM	Lespakket	JAAR VAN UITGAVE 2023
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Module en presentatie voor het farmacotherapieoverleg (FTO) over geneesmiddelen en suïcide, Voor FTO-groepen die het aantal suïcides willen verminderen.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: apothekers en huisartsen	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/fto-voorbereiding/fto-module-presentatie/2301/geneesmiddelen-en-suicide	

TITEL	**Pijn**	
VORM	Lespakket	**JAAR VAN UITGAVE** 2023
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Diverse FTO-materialen over de behandeling van pijn en over het gebruik van opioïden. 1. **Pijn**: beleid bij chronische pijn, het terughoudend voorschrijven van geneesmiddelen bij pijn en het afbouwen van opioïden, gebaseerd op de NHG-Standaard *Pijn* (2023). 2. **Opioïden bij lage rugpijn**: voorschrijven en terugdringen van onnodig en langdurig gebruik van opioïden bij lage rugpijn 3. **Gepast gebruik sterkwerkende opioïden**: voorkomen en de aanpak van onnodig (langdurig) gebruik van sterkwerkende opioïden. **4. Preventie maagcomplicaties door geneesmiddelgebruik** **5. Voorschrijfgegevens**	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: apothekers en huisartsen	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/fto-voorbereiding/fto-module-presentatie/1972/pijn	

TITEL	**Pijn bij kwetsbare ouderen**	
VORM	Lespakket	**JAAR VAN UITGAVE** 2021
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Module en presentatie gericht op de behandeling van pijn bij kwetsbare ouderen. Daarnaast richt deze module zich op het bevorderen van de samenwerking tussen specialisten ouderengeneeskunde, huisartsen en apothekers bij de behandeling van pijn bij kwetsbare ouderen..	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: apothekers en huisartsen	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/fto-voorbereiding/resultaat/fto-module-presentatie/4040/pijn-bij-kwetsbare-ouderen	

TITEL	**Antipsychotica**	
VORM	Lespakket	**JAAR VAN UITGAVE** 2021
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	FTO-module, presentatie en handleiding prescriptiecijfers voor een FTO over antipsychotica (in het verpleeghuis of in de gehandicaptenzorg). De module bestaat uit 3 delen: 1. Antipsychotica bij moeilijk verstaanbaar gedrag bij mensen met een verstandelijke beperking. 2. Antipsychotica in verpleeghuizen 3. Voorschrijfgegevens.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: apothekers, artsen, gedragswetenschappers, verpleegkundigen Specifieke doelgroep :mensen met een verstandelijke beperking en ouderen	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/fto-voorbereiding/fto-module-presentatie/284/antipsychotica	

TITEL	Geneesmiddelen met alcohol en drugs	
VORM	Lespakket	**JAAR VAN UITGAVE** 2018
ORGANISATIE	Instituut Verantwoord Medicijngebruik (NL)	
INHOUD (Korte omschrijving van de inhoud en doel van het materiaal)	Module en presentatie gericht op het vermeerderen van de kennis over de risico's van het gebruik van geneesmiddelen met alcohol of drugs en de voorlichting hierover aan patiënten.	
DOELGROEP	Professionelen/intermediairs: apothekers en huisartsen	
VERANTWOORDELIJKE MATERIAAL	Instituut Verantwoord Medicijngebruik Postbus 3089, 3502 GB Utrecht, Nederland info@ivm.nl +31 (0)888 800 400	
WAAR VERKRIJGBAAR/ RAADPLEEGBAAR?	https://www.medicijngebruik.nl/fto-voorbereiding/resultaat/fto-module-presentatie/2389/geneesmiddelen-alcohol-en-drugs	